

ด่วนที่สุด

ที่ ผร ๒๑/๗/๖๕๕๐

สิงหาคม ๒๕๕๐

สำนักงานอธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่ ๖ 494
วันที่ ๖/๘/๕๐ เวลา 14.44 น.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

๑๑๙๓ อาคารเอ็กซิม ชั้น ๒๐ ถนนพหลโยธิน

สามเสนใน พญาไท กทม. ๑๐๕๐๐

สวค. ๔/๒๐

วันที่ ๖/๘/๕๐

เวลา 1๖.๕๖

เรื่อง รายงานการสอบสวนเรื่องร้องเรียนน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐม

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานการสอบสวนเรื่องร้องเรียนน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐม จำนวน ๗๐ ชุด

ด้วยได้มีประชาชนยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และแก้ไขความเดือดร้อนโดยเร่งด่วน กรณีน้ำเน่าเสียจากเขตเทศบาลนครนครปฐม ตำบลสนามจันทร์ ตำบล ห้วยจรเข้ม ตำบลพระประโทน ตำบลถนนขาด ตำบลธรรมศาลา ตำบลดอนยายหอม และตำบลท่ากระชับ ได้ไหล ลงสู่คลองบางแก้ว บึงกุ่ม และบึงบางช้าง ทำให้น้ำในคลองและบึงดังกล่าวเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็นมาก ส่งผลให้ สัตว์น้ำหลายชนิดที่อาศัยอยู่ในคลองตายเป็นจำนวนมาก ประชาชนที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัส ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อีกทั้งยังเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พร้อมด้วย ผู้ร้องเรียนและผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ และช่อง ๗ ได้เดินทางไปลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ เรื่องร้องเรียน และได้พบปัญหาการปล่อยน้ำเสียจากฟาร์มสุกรลงสู่คลอง ทำให้น้ำในคลองเน่าเสียและคลองมี ผักตบชวามาก สร้างปัญหาการดูแลคลองและการไหลของน้ำ นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ได้เรียนเชิญ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้าน สิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา และผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อม แหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปลงพื้นที่พร้อมกับสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อตรวจสอบบ่อบำบัดน้ำเสียของ เทศบาลนครนครปฐม และได้พบปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียและมีปลาตายในบ่อบำบัดน้ำเสีย

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงได้จัดทำรายงานการสอบสวนเสนอแนะให้จังหวัด อำเภอก และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม เคร่งครัด ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ ความรู้แก่ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ในการใช้น้ำหมักชีวภาพล้างทำความสะอาดคอกสุกร เพื่อเป็นการลดการทำลาย สิ่งแวดล้อม และให้กระทรวงมหาดไทยสั่งการให้จังหวัดอื่นๆ ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวด้วย โดยให้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนให้ความร่วมมือใน การดำเนินการดังกล่าว

/สำหรับ...

สำหรับกรณีบ่อน้ำบาดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม นั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้เสนอแนะให้เทศบาลนครนครปฐมใช้เงินงบประมาณที่ได้รับในปี ๒๕๕๑ ซึ่งจะเริ่มปีงบประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๕๐ และเงินรายได้ ทำการปรับปรุงแก้ไขตามที่ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว และคณะ ได้เสนอ ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้รูปแบบ (Model) ที่ใช้ในโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งนี้ การปรับปรุงบ่อน้ำบาดน้ำเสียควรเริ่มดำเนินการโดยเร่งด่วนในปี ๒๕๕๐ เพื่อให้เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี ๒๕๕๐ เป็นปีแห่งการเฉลิมพระเกียรติ “พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ” นอกจากนี้ โดยที่ได้ทราบข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษว่า ยังมีบ่อน้ำบาดน้ำเสียขนาดใหญ่ของหน่วยราชการหลายแห่งในจังหวัดต่างๆ ที่ยังขาดประสิทธิภาพ จึงควรให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว และคณะ ได้ร่วมกันทำการสำรวจ หากมีการสำรวจพบบ่อน้ำบาดน้ำเสียแห่งใดที่ใช้งานไม่ได้ผลดี ก็ให้ทำการเสนอแนะให้ทำการแก้ไข โดยเห็นควรถือเป็นเรื่องที่มีลำดับความสำคัญสูงของรัฐบาล ในการจัดสรรงบประมาณโดยเฉพาะและเร่งด่วนแก่หน่วยงานดังกล่าว ในการปรับปรุงเพื่อมิให้น้ำเสียทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับที่นายกรัฐมนตรีได้ประกาศวาระแห่งชาติเรื่อง “น้ำ” เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ โดยรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายเรื่องการแก้ไขปัญหา น้ำเสีย แม่น้ำ คูคลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำจะต้องมีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้ ได้ปรากฏผลการสอบสวนและข้อเสนอแนะต่างๆ ในรายงานการสอบสวนเรื่องร้องเรียนน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐมที่แนบมาพร้อมกันนี้ จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อวินิจฉัยสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติต่อไปด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายพูลทรัพย์ ปิยะอนันต์)

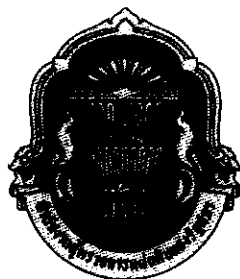
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

โทร. ๐ ๒๒๙๙ ๐๔๗๑, ๑๖๗๖ ต่อ ๔๗๑

โทรสาร ๐ ๒๒๙๙ ๐๔๖๐, ๑๖๗๖ ต่อ ๔๖๐

www.ombudsman.go.th

รายงานการสอบสวนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

เรื่อง

การร้องเรียนปัญหาน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐม

รายงานโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ วรรคแรก

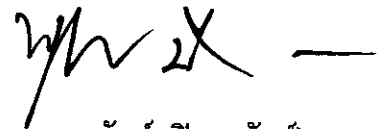
แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒

สิงหาคม ๒๕๕๐

คำนำ

รายงานการสอบสวนเรื่องร้องเรียนน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐมนี้ ได้ดำเนินการโดยการลงพื้นที่ตรวจสอบและสอบสวนข้อเท็จจริง รวมทั้งการได้รับความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอาจารย์วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการให้คำแนะนำทางวิชาการโดยประยุกต์รูปแบบการบำบัดน้ำเสียจากโครงการพระราชดำริดังกล่าว ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

การสอบสวนและข้อเสนอแนะในครั้งนี้เป็น การสอบสวนอีกเรื่อง ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ได้ดำเนินการสอบสวนและแก้ไข้ปัญหาเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรมโดยการแก้ไข้ที่ต้นเหตุของปัญหา (Systemic Investigation) อันจะช่วยให้มีการดูแลและควบคุมน้ำเสียจากฟาร์มสุกรและระบบบำบัดน้ำเสียของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เป็นไปโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) และจะช่วยอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะของประเทศ เพื่อประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค การประกอบอาชีพการเลี้ยง และการจับสัตว์น้ำของประชาชนต่อไป

(นายพูลทรัพย์ ปิยะอนันต์)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

สิงหาคม ๒๕๕๐

สารบัญ

	หน้า
๑. การร้องเรียน	๑
๒. เรื่องเดิม	๑
๓. การสอบสวนข้อเท็จจริง	๔
๔. ข้อเสนอแนะ	๑๑
ภาคผนวก ๑	๑๕
ภาคผนวก ๒	๑๗
ภาคผนวก ๓	๒๖
ภาคผนวก ๔	๒๘
ภาคผนวก ๕	๓๐
ภาคผนวก ๖	๓๔
ภาคผนวก ๗	๓๘
ภาคผนวก ๘	๔๑
ภาคผนวก ๙	๕๐

รายงานการสอบสวนเรื่องร้องเรียน น้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐม

๑. การร้องเรียน

ด้วยนายฮั่ว ชาญปรีชา และคณะ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขความเดือดร้อนโดยเร่งด่วน กรณีน้ำเน่าเสียจากเขตเทศบาลนครนครปฐม ตำบลสนามจันทร์ ตำบลห้วยจรเข้ม ตำบลพระประโทน ตำบลถนนขาด ตำบลธรรมศาลา ตำบลดอนยายหอม และตำบลท่ากระชับ ได้ไหลลงสู่คลองบางแก้ว บึงกุ่ม และบึงบางช้าง ทำให้น้ำในคลองและบึงดังกล่าวเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็นมาก ส่งผลให้สัตว์น้ำหลายชนิดที่อาศัยอยู่ในคลองตายเป็นจำนวนมาก ประชาชนที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัส ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อีกทั้งยังเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๑)

๒. เรื่องเดิม

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเคยได้รับเรื่องร้องเรียนปัญหาการปล่อยให้น้ำเน่าเสียไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติในเขตจังหวัดนครปฐมมาแล้ว สรุปได้ดังนี้

๑. นายฮั่ว ชาญปรีชา ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เมื่อปี ๒๕๔๗ ขอให้ตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียของแม่น้ำลำคลองในจังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลองเจดีย์บูชาและคลองบางแก้ว ซึ่งเกิดจากการทิ้งมูลสุกรลงในแหล่งน้ำธรรมชาติของบรรดาผู้ประกอบการเลี้ยงสุกร ทำให้น้ำเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น สัตว์น้ำไม่สามารถอยู่อาศัยได้ และการทำการเกษตรประสบปัญหา นอกจากนี้ น้ำเน่าเสียดังกล่าวได้ไหลผ่านตำบลต่างๆ ในเขตอำเภอนครชัยศรี และอำเภอสองพี่น้อง ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก

๒. รายการข่าวช่วยชาวบ้าน สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ได้ส่งเรื่องร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำวัดไร่ขิง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม ทำให้น้ำเน่าเสีย มีสีดำ มีกลิ่นเหม็น ผุงปลาที่เคยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในแม่น้ำบริเวณหน้าวัดได้ลดจำนวนลงไปมาก และหากนำน้ำมาใช้จะเกิดผดผื่นเล็กๆ ขึ้นและมีอาการคัน

๓. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับเรื่องร้องเรียนลักษณะคล้ายคลึงกันนี้จากผู้ร้องเรียนหลายราย เช่น การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่หมู่ที่ ๑, ๔ และ ๕ ตำบลบางแพะ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นเขตห้ามเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ทำให้น้ำในลำคลองบริเวณใกล้เคียงเค็ม ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ในการเกษตรหรือเลี้ยงปลาน้ำจืดได้ หรือสำเนาหนังสือร้องเรียนที่ร้องเรียนไปยังอำเภอนครชัยศรี กรณีราษฎรตำบลท่ากระชับ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ร้องเรียนขอให้แก้ไขปัญหามลพิษจากน้ำเน่าเสียทำให้ปลาและกุ้งตายเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

๔. นอกจากนี้ ประชาชนจากหลายหมู่บ้านในตำบลทัพหลวง และตำบลห้วยขวาง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวนมากกว่า ๕๐๐ คน ได้ร่วมกันชุมนุม เพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาลำเหมื่อนน้ำในคลองธรรมชาติเน่าเหมื่อน ซึ่งปกติประชาชนที่อาศัยตามริมคลอง จะต้องใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการประกอบเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันสภาพน้ำในคลองของจังหวัดนครปฐม เริ่มเน่าเหมื่อนขึ้นเรื่อย ๆ น้ำเป็นสีดำเหมื่อนสีกาแฟ จับเป็นตะกอนเป็นฟองติดตามริมคลอง ราษฎรบางรายเคยนำน้ำมาใช้ในการเกษตรกรรมปลูกผักและได้ป่วยหนักเป็นโรคฉี่หนู ทำให้ราษฎรรายอื่น ๆ กลัวที่จะนำน้ำในคลองมาใช้ในการอุปโภคบริโภค ประกอบกับได้เคยร้องเรียนไปยังหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ไม่ได้รับความสนใจ จึงได้มารวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ ร้องเรียนเหล่านี้ได้เคยมีการร้องเรียนไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล อำเภอ ที่เกี่ยวข้อง และจังหวัดนครปฐมแล้ว แต่ก็ไม่มีความคืบหน้าใด ๆ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ดำเนินการสอบสวนและเสนอไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอนายกรัฐมนตรีพิจารณาวินิจฉัยและสั่งการให้มีผลในทางปฏิบัติตามรายงานการสอบสวนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เรื่อง การร้องเรียนปัญหาน้ำเน่าเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการและยั่งยืน สรุปได้ดังนี้

๑. สำหรับกิจการเลี้ยงสุกรขนาดเล็ก จังหวัดนครปฐม สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ควรร่วมกันเร่งรัดประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกร ให้มีการใช้สารจุลินทรีย์ EM (Effective Microorganisms) อันเป็นสารชีวภาพ หรือที่มักเรียกกันว่า น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยในการย่อยสลายสารอินทรีย์ที่มีอยู่ในน้ำเสียและช่วยลดกลิ่นเหมื่อนมาผสมกับน้ำในการทำ ความสะอาดคอกสุกรแทนการใช้โซดาไฟ เพื่อลดการทำลายสภาพแวดล้อม และนำน้ำที่ได้จากการล้างคอกสุกรไปใส่ในบ่อหมักที่เตรียมไว้เพื่อเป็นน้ำปุ๋ยอินทรีย์ในการเพาะปลูกและการปลูกผักปลอดสารพิษ อันจะสอดคล้องกับการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรยั่งยืน ส่วนกิจการเลี้ยงสุกรขนาดกลางและขนาดใหญ่ หน่วยงานข้างต้นควรขอความร่วมมือจากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานในการช่วยเหลือการจัดทำระบบที่เหมาะสม เพื่อนำมูลสุกรมาใช้ในการผลิตก๊าซชีวภาพ (Bio-gas) หรือพลังงานไฟฟ้า เพื่อลดค่าใช้จ่ายของกิจการเลี้ยงสุกร นอกเหนือจากการล้างคอก โดยใช้สารจุลินทรีย์ EM ผสมน้ำ และการทำระบบบำบัดน้ำเสีย

๒. จังหวัดนครปฐมและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม ต้องกำชับควบคุมดูแลให้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงแม่น้ำลำคลองอย่างจริงจังและเข้มงวดยิ่งขึ้น มีการเฝ้าระวังอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง อีกทั้งให้มีการลงโทษอย่างหนักและจริงจัง หากมีการฝ่าฝืน

๓. จังหวัดนครปฐมและเทศบาลนครนครปฐมควรเร่งดำเนินการซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียกลาง โดยด่วน เพื่อให้สามารถใช้การได้โดยเร็ว โดยระดมงบประมาณค่าใช้จ่ายจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สมทบกับเงินรายได้ของเทศบาลและงบประมาณจากรัฐบาล อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยเฉพาะหน่วยงานที่สนับสนุนการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะต้องรับผิดชอบดูแลให้มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และการบำรุงรักษาระบบอย่างจริงจัง นอกเหนือจาก เพียงแต่สนับสนุนการก่อสร้าง

๔. เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เรื้อรังในจังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ผู้ว่าราชการ จังหวัดนครปฐม ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาของจังหวัดกับเป็นประธานคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดด้วย ควรเร่งดำเนินการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาและจัดการสิ่งแวดล้อมของ จังหวัดนครปฐมแบบบูรณาการในเชิงพื้นที่ (Area-Function Participation หรือ AFT) เพื่อกำหนดบทบาท ภาระหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบ รวมทั้ง ให้มีแผนปฏิบัติการและเป้าหมายที่ชัดเจนและประสานสอดคล้องกัน โดยประสานขอความช่วยเหลือและ คำแนะนำจากหน่วยราชการในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแผนที่เหมาะสมสามารถใช้ปฏิบัติได้จริง เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณ และยึดถือหลักประหยัดยิ่งประโยชน์เยี่ยม (Cost-effectiveness)

๕. กรมควบคุมมลพิษควรกำหนดแผนการเฝ้าระวังและสุ่มตรวจสอบ (Spot Check Surveillance) รวมทั้งให้มีการตรวจสอบจุดที่ล่อแหลมและมีความสำคัญอย่างสม่ำเสมอ โดยให้สำนักงานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐมนำแนวทางที่กำหนดไปปฏิบัติ และรายงานผลการสุ่มตรวจต่อ ผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมควบคุมมลพิษ เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หากพบว่าค่าความสกปรก (Biochemical Oxygen Demand หรือ ค่า BOD) เกินค่ามาตรฐาน กรมควบคุมมลพิษจะต้องรายงานไปยัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยเร็ว เพื่อให้พิจารณาดำเนินการอย่างเร่งด่วนต่อไป หากจังหวัดหรือหน่วยงานใดละเลยการปฏิบัติ หน้าที่ ควรมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง เพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) โดยจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เรื้อรัง รวมทั้งกำจัดวัชพืชที่กีดขวางการไหลของน้ำ เช่น ผักตบชวา เป็นต้น ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด ก็สมควรได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลและคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากรัฐบาล เป็นรางวัลตอบแทนเพื่อไปใช้พัฒนาจังหวัดและท้องถิ่น และในทางตรงกันข้าม หากไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ก็สมควรลดหรือจำกัดงบประมาณ สนับสนุน เพื่อเป็นมาตรการลงโทษ

๖. ภาครัฐสนับสนุนเข้มแข็งยิ่งขึ้นในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการเฝ้าระวังตรวจสอบ และรายงานผล (Watchdog) อย่างสม่ำเสมอ โดยกรมควบคุมมลพิษควรสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำ ลำคลองต่าง ๆ หากมีการรายงานโดยกลุ่มอนุรักษ์ว่า มีน้ำเน่าเสีย กรมควบคุมมลพิษควรออกไป ตรวจสอบซ้ำ (Double Check) หากพบว่า ยังมีการควบคุมดูแลและบริหารงานที่บกพร่อง (Defective Administration) ก็จะต้องรายงานไปตามแนวทางดังกล่าวไว้ในข้อ ๕ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๒)

ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งว่า นายกรัฐมนตรีได้รับทราบรายงานการสอบสวนและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและสั่งการมอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานกลางรวบรวมความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานผลการพิจารณาให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบต่อไป ซึ่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีทราบแล้วเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๓) ต่อมากระทรวงมหาดไทยแจ้งว่าได้แจ้งแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการและยืนยันให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดพิจารณากำหนดใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปแล้ว (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๔)

นอกจากนี้ โดยที่ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐมดังกล่าวได้ชำรุดมาเป็นเวลาประมาณ ๔ ปีเศษแล้ว น้ำเสียของเทศบาลนครปฐมจึงถูกปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติ อันเป็นการทำลายแหล่งน้ำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำเป็นจะต้องมีการซ่อมปรับปรุงโดยเร่งด่วน นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผลให้เทศบาลนครปฐมได้รับงบประมาณอุดหนุนจำนวน ๖๖ ล้านบาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนดังกล่าว

๓. การสอบสวนข้อเท็จจริง

๓.๑ กรณีน้ำเสียจากฟาร์มสุกร

เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๐ นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พร้อมด้วยผู้ร้องเรียน ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๕ และช่อง ๗ ได้เดินทางไปลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ณ ตำบลธรรมศาลา ตำบลท่ากระชับ และตำบลถนนขาด ปรากฏข้อเท็จจริงดังนี้

๑) บริเวณประตูระบายน้ำธรรมศาลา มีผักตบชวาหนาแน่นมากเต็มลำน้ำ อีกทั้งน้ำมีสีดำคล้ำ และมีกลิ่นเหม็นเน่า

๒) พบการปล่อยน้ำเสียโดยปราศจากการบำบัดลงสู่ลำคลอง และผู้ประกอบการฟาร์มสุกรยังมิได้ใช้น้ำหมักชีวภาพในการรดทำความสะอาดคอกสุกร

๓) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด ยังไม่ได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีและหนังสือกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้น ในการบังคับใช้กฎหมายการควบคุมดูแล และการเฝ้าระวัง มิให้ผู้ประกอบการปล่อยน้ำเสียที่ยังมิได้มีการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๕)

๓.๒ กรณีบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

หลังจากการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบน้ำเสียจากฟาร์มสุกรดังกล่าวแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาลและคณะ ได้เดินทางไปดูบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ณ ตำบลถนนขาด อำเภอเมืองนครปฐม ซึ่งพบว่า น้ำในบ่อบำบัดน้ำเสียมีสีเขียวเข้ม มีความขุ่นสูง และมีปลาตายอยู่เป็นจำนวนมาก อันแสดงว่าบ่อบำบัดน้ำเสียดังกล่าวน่าจะมีปัญหาบางประการ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๖)

โดยที่ปัญหาประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียเป็นเรื่องที่จำเป็นจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญไปร่วมตรวจสอบและแก้ไข และเนื่องจาก นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาล ได้เคยไปเยี่ยมชมงานโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้เห็นว่าโครงการประสบความสำเร็จอย่างสูงในการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองเพชรบุรี โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม จึงได้เรียนเชิญ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว ซึ่งดำรงตำแหน่งคณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปลงพื้นที่ในวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๐ เพื่อตรวจสอบบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม และหากบ่อบำบัดน้ำเสียมีปัญหาจริง ก็จะขอคำแนะนำปรึกษาเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหบบ่อบำบัดน้ำเสียดังกล่าวอย่างยั่งยืนต่อไป โดยมีคณะเจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาล คณะอาจารย์วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ร้องเรียน และสื่อมวลชนต่างๆ ร่วมตรวจสอบพื้นที่บ่อบำบัดน้ำเสียด้วย ทั้งนี้ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครนครปฐม ปลัดเทศบาลนครนครปฐม ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมคณะพร้อมกับชี้แจงรายละเอียดของบ่อบำบัดน้ำเสียด้วย ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงดังนี้

๓.๒.๑ ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐมก่อสร้างแล้วเสร็จในปี ๒๕๓๐ พื้นที่ ๒๘๕ ไร่ มีความสามารถในการบำบัด ๖๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปัจจุบันมีปริมาณน้ำเสียเข้าระบบ ๒๔,๐๐๐ - ๒๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ระบบบำบัดน้ำเสียเป็นระบบบ่อฝั่ ประกอบด้วย ๓ บ่อ ได้แก่

(๑) บ่อฝั่ (Facultative pond) เนื้อที่ ๑๑๐ ไร่ ความลึก ๒ เมตร ความจุ ๓๕๐,๖๕๘ ลูกบาศก์เมตร

(๒) บ่อเติมอากาศ (Aerobic pond) เนื้อที่ ๖๕ ไร่ ความลึก ๑.๕ เมตร ความจุ ๑๕๒,๕๘๙ ลูกบาศก์เมตร

(๓) บ่อปรับสภาพ (Maturation) เนื้อที่ ๖๕ ไร่ ความลึก ๑.๕ เมตร ความจุ ๑๕๗,๕๗๔ ลูกบาศก์เมตร

สำหรับบ่อฝังของเทศบาลนครนครปฐมยังมีประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียไม่เต็มศักยภาพ เพราะน้ำเสียเข้าระบบมีปริมาณน้อยกว่าปริมาณน้ำเสียที่ออกแบบ เนื่องจากได้ออกแบบให้สามารถบำบัดน้ำเสียได้ ๖๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่น้ำเสียเข้าระบบเพียงประมาณ ๒๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ทำให้น้ำไหลช้ากว่าอัตราที่เหมาะสมสำหรับแสงแดดและอากาศจะบำบัดได้ จึงส่งผลให้การบำบัดน้ำเสียมีปัญหา นอกจากนี้ การออกแบบระบบและน้ำไหลระหว่างบ่อบำบัดเป็นการปล่อยน้ำโดยตรง ทำให้การเติมอากาศ (ออกซิเจน) ตามธรรมชาติมีค่าต่ำ อีกทั้ง ระยะเก็บกักของน้ำในแต่ละบ่อไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดปัญหาในการบำบัดน้ำเสียในแต่ละบ่อ

๓.๒.๒ จากการสังเกตคุณภาพน้ำผิวดินทางกายภาพพบว่า น้ำมีความขุ่นสูง และมีสีเขียวเข้ม แสดงให้เห็นว่า น้ำมีแพลงก์ตอนพืชและสาหร่ายจำนวนมาก ซึ่งอธิบายได้ว่าขาดความสมดุลระหว่างปลากินพืชและแพลงก์ตอนพืชหรือสาหร่ายในบ่อบำบัดน้ำเสีย ในกรณีระบบบำบัดน้ำเสียด้วยระบบบ่อฝัง จำเป็นต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณหรือความหนาแน่นของปลากินพืชและแพลงก์ตอนหรือสาหร่ายในระบบบ่อบำบัด เพื่อเป็นการควบคุมปริมาณแพลงก์ตอนพืชด้วยระบบธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

๓.๒.๓ จากการพบปลาตายในบ่อบำบัดน้ำเสียนั้น ปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดปลาตายในบ่อบำบัดน้ำเสียเกิดเนื่องมาจากปรากฏการณ์ Thermo - Siphon อธิบายได้ว่า ธรรมชาติน้ำจะมีการระเหยจากผิวน้ำสู่อากาศ ออกซิเจนจากอากาศจะสามารถแทรกซึมลงจากอากาศสู่น้ำได้ เมื่อผิวน้ำน้ำอุณหภูมิลดลงจะทำให้น้ำมีความหนักและจมลงสู่ด้านล่าง ทำให้น้ำไหลเวียนจากผิวน้ำตอนบนสู่ด้านล่าง จึงกวนน้ำตอนล่างของบ่อขึ้นสู่ด้านบน ทำให้ออกซิเจนที่มีปริมาณน้อยมากตอนล่างของบ่อหมุนกลับขึ้นสู่ด้านบน จึงทำให้ออกซิเจนในบ่อมีปริมาณน้อยมาก ปลาซึ่งต้องใช้ออกซิเจนในน้ำเพื่อการดำรงชีวิตจะเกิดภาวะขาดออกซิเจน จึงทำให้ปลาตายได้

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๗)

๓.๒.๔ หลังจากตรวจสอบพื้นที่บ่อบำบัดน้ำเสียเรียบร้อยแล้ว ได้มีการประชุมขั้นต้นเพื่อแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสีย ณ ห้องประชุมสำนักงานทางหลวงท้องถิ่น อำเภอเมืองนครปฐม โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยนายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะเจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้อำนวยการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอาจารย์วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ร้องเรียน สื่อมวลชนต่างๆ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครนครปฐม ปลัดเทศบาลนครนครปฐม ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในที่ประชุมได้มีการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ดังนี้

(๑) เนื่องจากระบบบำบัดน้ำเสียเป็นระบบบ่อฝัง ซึ่งไม่มีการขุดลอกตะกอนมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เกิดการทับถมของสารอินทรีย์และตะกอนซากสารอินทรีย์ปริมาณด้านล่างของบ่อ รวมทั้งซากตะกอนของสาหร่ายและแพลงก์ตอนที่ตายทับถมเป็นเวลานานเหล่านั้น จึงทำให้ประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียของบ่อบำบัดยังไม่เต็มศักยภาพของระบบ จึงควรมีการขุดลอกตะกอนทุก ๓ - ๕ ปี

(๒) ปรับแก้การนำน้ำเข้าบ่อบำบัดบ่อที่ ๑ โดยการปรับเป็นคลองลำเลียงน้ำ และปรับระดับความเร็วน้ำให้ไหลออกผ่านชั้นบันไดที่สร้างขึ้นใหม่เป็นลักษณะมวลน้ำ (Mass flow) และปรับระดับน้ำไหลเข้าบ่อให้มีระดับความลึกที่ ๑/๓ ของความสูงของน้ำในบ่อ และเปลี่ยนระบบน้ำไหลแต่ละบ่อให้เป็นระบบไหลล้น (over flow)

(๓) ควรปล่อยปลากินพืชลงในบ่อฝังในอัตราส่วน ๓ ตัวต่อ ๑ ตารางเมตร ของพื้นที่ผิวน้ำ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาตะเพียนขาว ปลาช่อนเทศ ฯลฯ แล้วดำเนินการจับปลาออกเมื่ออายุครบ ๘ - ๑๐ เดือน เพื่อควบคุมและรักษาสมดุลของแพลงก์ตอนพืชหรือสาหร่ายในบ่อบำบัดน้ำเสียตามธรรมชาติ

(๔) ในกรณีที่สามารสรสร้างลำรางรวบรวมน้ำเสียควรเป็นรางเปิด (Open canal) เพื่อช่วยในการบำบัดน้ำเสียตามธรรมชาติ ด้วยกระบวนการย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ใช้อากาศ (aerobic bacteria) ซึ่งจะช่วยลดปัญหากลิ่นในการบำบัดน้ำเสียได้

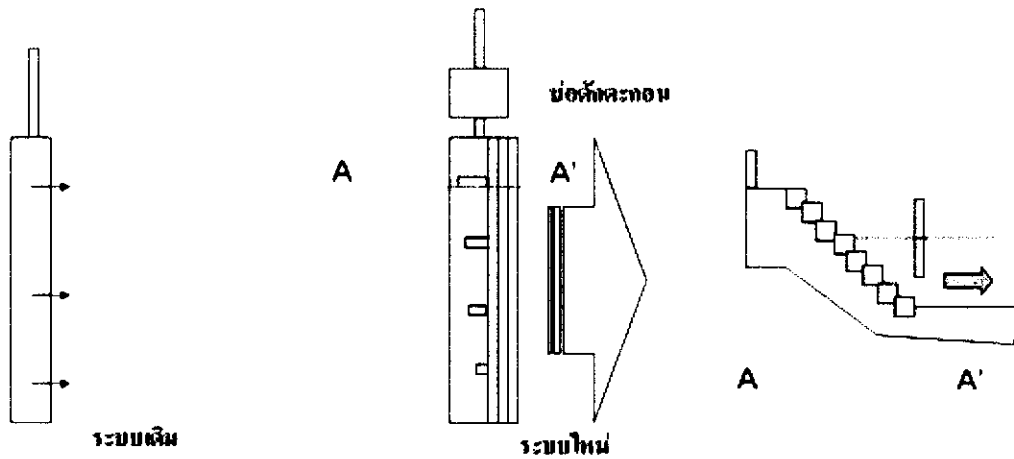
ทั้งนี้ กำหนดจะมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อสรุปผลและข้อเสนอแนะที่สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๘)

๓.๒.๕ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๐ นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ให้มีประสิทธิภาพและเสนอแนะการปรับปรุงระบบ โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอาจารย์วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ร้องเรียนสื่อมวลชนต่างๆ ปลัดเทศบาลนครนครปฐม ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ประชุมได้มีข้อสรุปดังนี้

จุดปรับปรุงที่ ๑

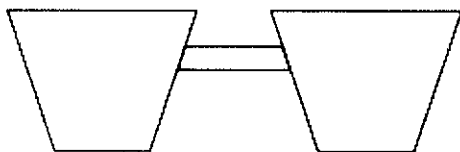
- บริเวณทางน้ำเข้าสู่ระบบ เดิมเป็นคลองและมีท่อจำนวน ๓ ท่อ พบตะกอนในคลองมาก เนื่องจากระบบขาดบ่อดักตะกอน
- สามารถปรับเป็นแบบชั้นบันไดได้ โดยจัดทำบ่อดักตะกอนก่อนปล่อยน้ำลงในคลองผ่านชั้นบันได

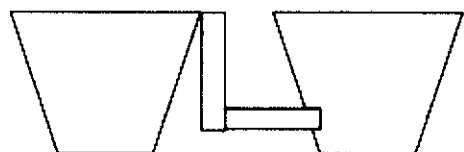
จุดปรับปรุงที่ ๒

- บริเวณท่อทางเชื่อมแต่ละบ่อเดิมเป็นท่อต่อถึงกันระดับกลางน้ำ
- ให้ปรับเป็นทางระบายน้ำล้นจากด้านบนลงสู่ด้านล่างที่ระดับ $1/3$ ของความลึกน้ำ

ในบ่อ

ระบบเดิม

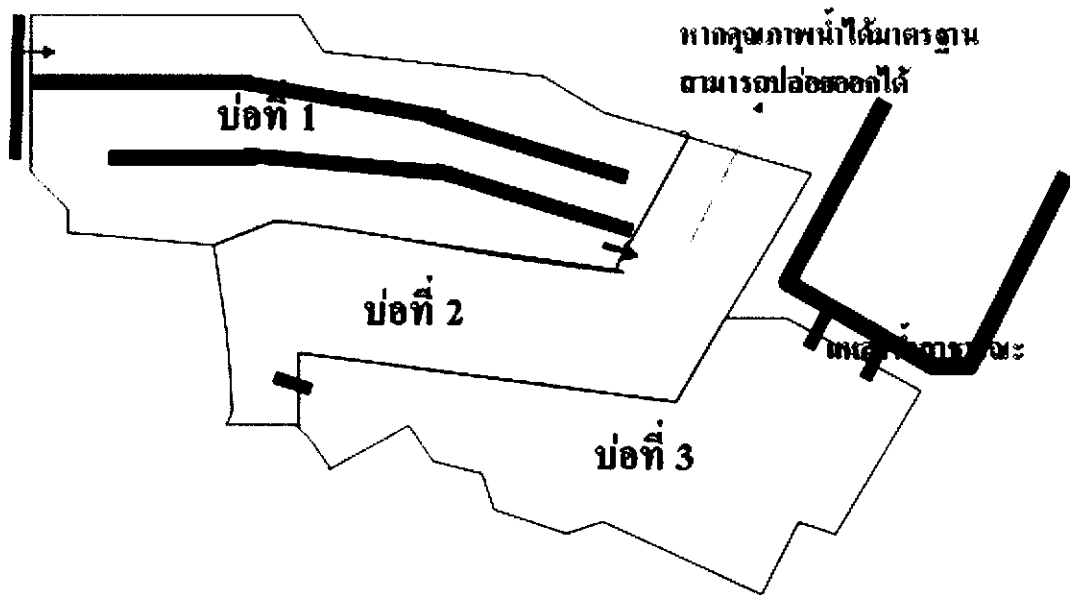

ระบบใหม่

การปรับปรุงระยะทางเดินของน้ำ

- สภาพเดิมบ่อมีความกว้างมาก ปริมาณการระเหยของน้ำสูง ทำให้การไหลของน้ำ
- หากกั้นบ่อที่ ๑ ลักษณะคล้ายคลองเวียน ช่วยให้การเดินทางของน้ำได้ดีขึ้น

ไม่ต่อเนื่อง

ที่ประชุมรับทราบแนวคิดของการออกแบบขั้นรายละเอียด (Detailed design) เพื่อปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม และมีข้อคิดเห็นในการดำเนินการดังนี้

(๑) ในการดำเนินการควรมีสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นจังหวัดนครปฐมร่วมดำเนินการในการออกแบบ การวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการบำบัดน้ำเสียของชุมชน และควรดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสีย และนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำควบคู่กันด้วย

(๒) สำหรับการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียนั้น ควรปรับให้น้ำเข้าบ่อที่ ๒ เพื่อลดจุดอับของน้ำ และให้มี Head ของน้ำสูงประมาณ ๕๐ เซนติเมตร

(๓) ควรดำเนินการเลี้ยงปลากินพืช เช่น ปลานิล ปลาตะเพียนขาว ปลายี่สกเทศ ในทุกบ่อบำบัด เพื่อควบคุมปริมาณและความหนาแน่นของแพลงก์ตอนพืช นอกจากนี้ ควรวางมาตรการและวิธีการในการจับปลาออกจากบ่อบำบัดให้ชัดเจน

(๔) ไม่ควรปลูกต้นไม้รอบบ่อบำบัด และสิ่งก่อสร้างโดยรอบบ่อบำบัดไม่ควรมีร่มเงาในพื้นที่บ่อบำบัด เนื่องจากร่มเงาของต้นไม้และสิ่งก่อสร้างจะมีผลต่อการสังเคราะห์แสงของแพลงก์ตอนพืช อันเป็นปัจจัยสำคัญของการบำบัดน้ำเสียโดยวิธีธรรมชาติ

(๕) ปัจจุบันเทศบาลนครนครปฐมไม่มีระบบรวบรวมน้ำเสีย จึงควรดำเนินการก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสียก่อนสูบน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัด ซึ่งเทศบาลนครนครปฐมได้รับการจัดสรรงบประมาณ (เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ) ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อปรับปรุงระบบรวบรวมน้ำเสียและ

ระบบบำบัดน้ำเสียในวงเงินรวม ๑๕๓ ล้านบาท โดยดำเนินการภายในระยะเวลา ๓ ปี สำหรับพื้นที่ก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสียต้องพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาจากกลิ่นและแมลงรบกวน ในกรณีที่ไม่มี การสูบน้ำทุกวันและมีการเก็บกักน้ำเสียในระบบรวบรวมน้ำเสียนั้น ฉะนั้น การดำเนินงาน จึงควรให้ที่ปรึกษาสถาบันการศึกษา ร่วมงานกับผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นงาน

(๖) เนื่องจากปัญหาคุณภาพน้ำในคลองเจดีย์บูชามีส่วนสัมพันธ์กับกิจกรรมของชุมชน ตลอดแนวลำน้ำและกิจกรรมของผู้ประกอบการ ทำให้คลองเจดีย์บูชา มีคุณภาพน้ำด้อยลงกว่าสภาพ ธรรมชาติ ประกอบกับในปี ๒๕๕๐ คลองเจดีย์บูชา มีอายุครบ ๑๐๐ ปี จึงควรวางแผนการดำเนินงาน ทั้งระบบ

(๗) ชุมชนที่อยู่ริมน้ำควรมีการใช้ถังบำบัดแบบ Septic tank เพื่อบำบัดน้ำเสียก่อน ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งอาจดำเนินการในรูปแบบของการบำบัดรวมของชุมชนย่อยๆ ก็ได้

(๘) การเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดนครปฐมควรจัดเป็นนิคมการเลี้ยงสุกร และควรใช้ ระบบบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มสุกรในรูปแบบบ่อไร้อากาศ (Anaerobic) ทั้งนี้ควรดำเนินการแบบบูรณาการ ร่วมกับการใช้พลังงานทางเลือกจากชีวมวล (มูลสุกร)

(๙) ในพื้นที่เกษตรกรรม อาจมีพื้นที่หน่วงน้ำเพื่อบำบัดน้ำเสียขั้นต้นก่อนปล่อยน้ำ ออกจากพื้นที่เกษตรกรรมเหล่านั้น

(๑๐) การดำเนินงานใด ๆ ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำในคลองธรรมชาติจังหวัดนครปฐม ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและวางแผนเชิงบูรณาการระบบลุ่มน้ำ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุ เป้าประสงค์ของการดำเนินงานในครั้งนี้ ทั้งนี้ควรเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง ๔ จังหวัด ร่วมประชุม เชิงปฏิบัติการเพื่อหารือแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันและบรรจุไว้ในวาระแห่งชาติ

(รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๙)

๔. ข้อเสนอแนะ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ความเดือดร้อนของประชาชนที่ร้องเรียน ดังต่อไปนี้

๔.๑ ตามที่ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศวาระแห่งชาติเรื่อง “น้ำ” เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ โดยรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย แม่น้ำ คูคลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำ จะต้องมีความปลอดภัยในเกณฑ์ดี ซึ่งหน่วยงานของรัฐ จังหวัด และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่ก็ยังคงปรากฏภาพของการปล่อยให้ น้ำในคลองต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐมเน่าเสีย ซึ่งไม่สอดคล้องกับวาระแห่งชาติที่นายกรัฐมนตรีได้ ประกาศไว้ ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงขอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จังหวัด อำเภ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เครื่องครัดดูแลและระบบบำบัดน้ำเสียในทุกจังหวัดที่มีการก่อสร้าง ให้สามารถใช้งานได้เต็มศักยภาพสมกับที่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก ในการจัดสร้างขึ้นมา นอกจากนั้น สมควรที่กระทรวงมหาดไทยจะได้รับนโยบายจากนายกรัฐมนตรี ในการย้ำอีกครั้งหนึ่งให้จังหวัด อำเภ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องเคร่งครัด เอาใจใส่ดูแล และควบคุม อย่างจริงจังและต่อเนื่อง มิให้มีการปล่อยน้ำเสียที่ปราศจากการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำเสียจากฟาร์มสุกร ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังคงได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนอยู่ตลอดเวลา และทั้ง ๆ ที่กระทรวงมหาดไทยได้เคยแจ้ง จังหวัดต่าง ๆ ได้พิจารณากำหนดใช้ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปแล้วเมื่อปี ๒๕๔๗ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๔) เพราะว่าทรัพยากรน้ำมีความสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตของประชาชน หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปล่อยปละละเลยให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติแล้ว ไม่เพียงแต่จะเป็นปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมและการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคเท่านั้น ยังจะนำมาซึ่งปัญหาด้านการสาธารณสุขของประเทศอีกด้วย ฉะนั้น หากต่อไปยังมีการพบว่า จังหวัด อำเภ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ยังละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลและควบคุมการป้องกันและบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มสุกรลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ก็ให้มีการดำเนินการทางวินัยตามระเบียบของทางราชการแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดต่อไป

๔.๒ ให้จังหวัด อำเภ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เครื่องครัด ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ในการใช้น้ำหมักชีวภาพล้างทำความสะอาดคอกสุกร เพื่อเป็นการลดการทำลายสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสอดคล้องกับแนวทางการเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นแนวทางที่ท้องถิ่นสามารถทำได้เอง ทั้งนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ประสานในขั้นต้นกับปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้แจ้งเกษตรกร จังหวัด ประมงจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด และพัฒนาที่ดินจังหวัด ให้ความร่วมมือและสนับสนุนผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มสุกร และการใช้น้ำหมักชีวภาพดังกล่าวแล้ว จึงขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สั่งการให้กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนจังหวัด อำเภ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการทำความสะอาดและระงับกลิ่นฟาร์มสุกร โดยกรมปศุสัตว์ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายจะต้องทำการควบคุมดูแล และเฝ้าระวังอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้ฟาร์มสุกรทำความสะอาดและระงับกลิ่นฟาร์มสุกร โดยใช้ น้ำหมักชีวภาพดังกล่าว กับควบคุมและดูแลให้ฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ต้องจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียด้วย

๔.๓ ให้จังหวัดสั่งการและควบคุมดูแลให้อำเภ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ทำการกำจัดผักตบชวาในลำคลอง เพื่อให้น้ำไหลได้สะดวก อันจะช่วยลดปัญหาอุทกภัย เพิ่มแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการประกอบอาชีพการเลี้ยงและจับสัตว์น้ำ กับเป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการทำน้ำประปา

๔.๔ ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการปรับปรุงบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม โดยเร่งด่วน ตามแบบที่ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอาจารย์วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำเสนอให้ที่ประชุมอนุมัติ เพื่อให้บ่อบำบัดน้ำเสียสามารถใช้งานได้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ การปรับปรุงบ่อบำบัดน้ำเสียควรเริ่มดำเนินการโดยเร่งด่วนในปี ๒๕๕๐ เพื่อให้เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี ๒๕๕๐ เป็นปีแห่งการเฉลิมพระเกียรติ “พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ” เพื่อเป็นการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มาตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปี

นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ เทศบาลนครนครปฐมได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาล ๑๓๗,๘๐๑,๗๐๐ บาท และใช้เงินรายได้จำนวน ๑๕,๓๑๑,๓๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑๕๓,๑๑๓,๐๐๐ บาท เพื่อก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย ฉะนั้น เทศบาลนครนครปฐมสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงบ่อบำบัดน้ำเสียได้

๔.๕ โดยที่หน่วยราชการต่างๆ มีการจัดสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียเป็นจำนวนมาก และได้ทราบข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษว่า มีบ่อบำบัดน้ำเสียที่ยังขาดประสิทธิภาพในการใช้งานอีกตั้งเช่นกรณีบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม นอกจากนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการบางแห่งที่มีบ่อบำบัดน้ำเสีย ก็ไม่ยอมเปิดเดินเครื่องเพื่อบำบัดน้ำเสีย เพราะไม่ต้องการจะเสียค่าใช้จ่ายด้านไฟฟ้า ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรจัดทำโครงการร่วมกับ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำการสำรวจบ่อบำบัดน้ำเสียขนาดใหญ่ของทางราชการ โดยมอบหมายให้สิ่งแวดล้อมเขตและสิ่งแวดล้อมจังหวัดดำเนินการสำรวจ ทั้งนี้ หากมีการสำรวจพบบ่อบำบัดน้ำเสียแห่งใดที่ใช้งานไม่ได้ผลดี ก็สมควรเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สามารถใช้งานได้ดีและเต็มศักยภาพโดยเร็ว โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ (Model) ที่ใช้ในโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวทางที่ได้ใช้ที่เทศบาลนครนครปฐม โดยรัฐบาลสมควรถือเป็นเรื่องที่มีลำดับความสำคัญสูงในการจัดสรรงบประมาณโดยเฉพาะและโดยเร่งด่วนแก่หน่วยงานดังกล่าวในการปรับปรุง อีกทั้ง รัฐบาลควรมอบหมายให้กรมควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อมจังหวัดคอยเฝ้าระวังดูแลให้

หน่วยราชการต่าง ๆ ที่มีบ่อบำบัดน้ำเสีย เปิดเดินเครื่องเพื่อทำการบำบัดน้ำเสียอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การจัดการน้ำเสียของประเทศมีประสิทธิภาพและมีให้น้ำเสียดังกล่าวปล่อยไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งจะสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมและประชาชนไม่สามารถใช้แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการประกอบอาชีพการประมงได้

๔.๖ โดยที่รัฐบาลได้เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมของรัฐ อีกทั้งในการประกาศวาระแห่งชาติเรื่อง “น้ำ” ได้ประกาศจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วปรากฏว่า การให้ความสนับสนุนชมรมอาสาสมัครรักษาสีน้ำเขียวยังไม่ดีเท่าที่ควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเห็นว่า กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรให้ลำดับความสำคัญสูงในการสนับสนุนและสั่งการให้สิ่งแวดล้อมเขตและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ให้การสนับสนุนชมรมอาสาสมัครรักษาสีน้ำเขียวอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม เพื่อแสดงความจริงใจและจริงจังของรัฐบาลในการมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาน้ำเสียและปัญหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการลดภาระของภาครัฐในการเฝ้าระวังและควบคุมดูแลอีกด้วย

ภาคผนวก ๑

วัดตุ๊กตา 58 หมู่ 2 ตำบลบางกระบือ
อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
73120 โทร. 034-331170

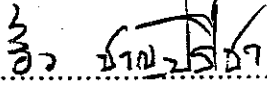
วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

เรื่อง น้ำเน่าเสียในเทศบาลนครปฐมไหลลงสู่คลองบางแก้ว – บึงกุ่ม และบึงบางช้าง

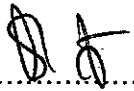
เรียน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

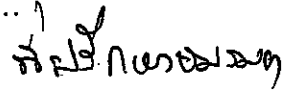
ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 มาจนถึงปัจจุบันนี้ น้ำเน่าเสียจากเขตเทศบาลเมืองนครปฐม ตำบลสนามจันทร์ ตำบลห้วยจรเข้ม ตำบลพระประโทน ตำบลถนนขาด ตำบลธรรมศาลา ตำบลคอนยายหอม น้ำได้เน่าเสียและมีกลิ่นเหม็นมาก น้ำเหล่านี้ได้ไหลลงสู่คลองบางแก้ว บึงกุ่ม และบึงบางช้าง ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในลำคลองหลายชนิดต้องตายเป็นจำนวนมาก ตลอดจนประชาชนที่อาศัยน้ำประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำ ต้องเดือดร้อนแสนสาหัส และทำให้สิ่งแวดล้อมเน่าเสีย ประกอบอาชีพไม่ได้ส่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจต่อประเทศชาติอย่างมาก ผลิตอาหารป้อนครัวโลกไม่ได้ ตลอดจนประชาชนที่อาศัยอยู่ริมสองฝั่งคลองประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำไม่ได้ ต้องเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส จึงได้ร้องเรียนมายังผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบ เพื่อสั่งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วนด้วย

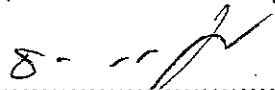
ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ลงชื่อ 1.

(นายอ้วน ชาญปรีชา)

2.

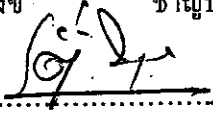
(ดร.โอภาส ปัญญา)

3.

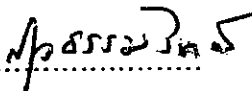
(นายชนะสิทธิ์ แดงสังวาลย์)

4.

(นายสังข์ ชาญปรีชา)

5.

(ผศ.เคาน์สิริ ทองนพคุณ)

6.

(นายสุขสวัสดิ์ สุธรรมวิทย์)

ภาคผนวก ๒

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

๑. การร้องเรียน

๑.๑ นายชัย ชาญปรีชา ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนพร้อมวิดิทัศน์ประกอบต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียในแม่น้ำลำคลองธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลองเจ็ดชัยบูชาและคลองบางแก้ว ซึ่งเกิดจากการทิ้งมูลสัตว์ลงในแหล่งน้ำธรรมชาติของบรรดาผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรทั้งที่อยู่สองฝั่งคลองและบริเวณใกล้เคียง ทำให้น้ำเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น สัตว์น้ำต่างๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น ไม่สามารถอยู่อาศัยได้ ขาดออกซิเจน และตายเพิ่มขึ้นทุกปี และการทำการเกษตรประสบปัญหา นอกจากนี้ น้ำเน่าเสียดังกล่าวได้ไหลผ่านตำบลต่างๆ ในเขตอำเภอนครชัยศรี และอำเภอสามพราน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก

๑.๒ รายการช่วยชาวบ้าน สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ได้ส่งเรื่องร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำวัดไร่จิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทำให้น้ำเน่าเสีย น้ำมีสีดำ มีกลิ่นเหม็น ผูกปลาที่เคยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในแม่น้ำบริเวณหน้าวัดได้ลดจำนวนลงไปมาก และหากนำน้ำมาใช้จะเกิดผดผื่นเล็กๆ ขึ้นและมีอาการคัน

๑.๓ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับเรื่องร้องเรียนลักษณะคล้ายคลึงกันนี้จากผู้ร้องเรียนหลายราย เช่น การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่หมู่ที่ ๑, ๔ และ ๕ ตำบลบางแขม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นเขตห้ามเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ทำให้น้ำในลำคลองบริเวณใกล้เคียงเต็ม ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ในการเกษตรหรือเลี้ยงปลาน้ำจืดได้ หรือสำเนาหนังสือร้องเรียนที่ร้องเรียนไปยังอำเภอนครชัยศรี กรมทรัพยากรตำบลท่ากระชับ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ร้องเรียนขอให้แก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน เนื่องจากน้ำเน่าเสียทำให้ปลาและกุ้งตายเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

นอกจากนี้ ประชาชนจากหลายหมู่บ้านในตำบลทัพหลวง และตำบลห้วยขวาง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มากกว่า ๕๐๐ คน ได้ร่วมกันชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองธรรมชาติเน่าเหม็น ซึ่งปกติประชาชนที่อาศัยตามริมคลอง จะต้องใช้น้ำในคลองธรรมชาติเพื่อการอุปโภคบริโภคและการประกอบเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันสภาพน้ำในคลองธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม เริ่มเน่าเหม็นขึ้นเรื่อยๆ เป็นเวลามากหลายเดือนแล้ว น้ำเป็นสีดำเหมือนสีกาแฟ จับเป็นตะกอนเป็นฟองติดตามริมคลอง ราษฎรบางรายเคยนำน้ำมาใช้ในการเกษตรกรรมปลูกผักและได้ป่วยหนักเป็นโรคลิ้นหลาม ทำให้ราษฎรรายอื่นๆ กลัวที่จะนำน้ำในคลองธรรมชาติมาใช้ในการอุปโภคบริโภค ประกอบกับได้เคยร้องเรียนไปยังหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ไม่ได้รับความสนใจ จึงได้มารวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ เรื่องร้องเรียนเหล่านี้ได้เคยมีการร้องเรียนไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล อำเภอที่เกี่ยวข้อง และจังหวัดนครปฐมแล้ว แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้าใดๆ

๒. การสอบสวนข้อเท็จจริง

๒.๑ กรณีน้ำเสียจากกิจการเลี้ยงสุกร

จังหวัดนครปฐม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แจ้งให้ กรมควบคุมมลพิษตรวจสอบข้อเท็จจริงและรายงาน ได้ชี้แจงสรุปได้ว่า กำลังดำเนินการไขปัญหา ความเดือดร้อนส่วนที่มีการร้องเรียนแล้ว ด้านกรมปศุสัตว์ชี้แจงว่า มิได้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม การเลี้ยงสุกร แต่จะตรวจสอบการเลี้ยงสุกร จะเก็บตัวอย่างน้ำเสียจากกิจการเลี้ยงสุกรและนำไปให้ กรมควบคุมมลพิษตรวจสอบ เพื่อแจ้งให้ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเสียเกินกว่า ค่ามาตรฐาน ซึ่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่า กระทรวง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมได้ประกาศกฎกระทรวง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่งตั้งให้อธิบดี กรมปศุสัตว์ ทั้งปศุสัตว์จังหวัด เป็นเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ดูแลรับผิดชอบเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุมมลพิษจากการเลี้ยงสุกรแล้ว

๒.๒ กรณีน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ได้ชี้แจงสรุปได้ว่า จะจัดเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบดูแลเพื่อแก้ไขปัญห การร้องเรียน ทั้งนี้ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ที่จะดำเนินการกับโรงงานที่กระทำความผิด เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม

๓. การไปตรวจสอบพื้นที่

๓.๑ คณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้เดินทางไปร่วมตรวจสอบสภาพพื้นที่ตามคำร้องเรียน ร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่จากอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง สำนักงานชลประทานที่ ๑๑ (กาญจนบุรี) และผู้ร้องเรียน พบว่า มีการปล่อยน้ำเสียจากผู้ประกอบการ เลี้ยงสุกรลงสู่ลำคลองหลายสาย ลำคลองสายต่างๆ มีการเน่าเสียอย่างรุนแรง ซึ่งน้ำเสียจากลำคลองเหล่านี้ ได้ไหลลงสู่แม่น้ำนครชัยศรี และเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาน้ำเน่าเสียในแม่น้ำท่าจีน ซึ่งบรรดาหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องชี้แจงว่า ได้ทราบปัญหาเหล่านี้และพยายามช่วยกันดำเนินการแก้ไข เช่น องค์การบริหาร ส่วนตำบลได้นำกังหันน้ำมาปั่นน้ำ เพื่อเพิ่มอากาศในน้ำ และสำนักงานชลประทานได้มีแผนงานที่จะสร้าง ประตูระบายน้ำ เพื่อกักและระบายน้ำเสีย เป็นการลดการระบายน้ำเสียลงในแม่น้ำนครชัยศรี เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากการติดตามผลการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามคำชี้แจงของจังหวัดนครปฐม และหน่วยงานต่างๆ เมื่อระยะเวลาได้ล่วงเลยมานานพอสมควรแล้ว ปรากฏว่า ปัญหาน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐม ยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่ประการใด สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงได้ติดต่อประสานงานขอข้อมูลเพิ่มเติมจากกรมควบคุมมลพิษ และได้รับคำชี้แจงว่า คุณภาพน้ำในคลองเจดีย์บูชาและคลองบางแก้ว อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม เนื่องจากเป็นคลองที่รองรับน้ำเสียจากกิจกรรมต่างๆ ทั้งของชุมชน อุตสาหกรรม และกิจการเลี้ยงสุกร โดยสาเหตุของปัญหาน้ำเน่าเสียจะมาจาก ๒ ส่วนหลักคือ ปัญหาน้ำเสียจากกิจการเลี้ยงสุกร ซึ่งตั้งอยู่ใกล้และสามารถส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดการน้ำเสีย หรือจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากมีการเลี้ยงสุกรเต็มพื้นที่ ขาดงบประมาณและความรู้ในการเลือกชนิดระบบบำบัดน้ำเสีย และบางส่วนเป็นพวกรับจ้างเลี้ยงสุกรหรือโรงเรือนตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ทำให้ไม่แน่ใจว่าจะสามารถเลี้ยงต่อไปได้หรือไม่ จึงไม่ต้องการลงทุน และปัญหาน้ำเสียจากชุมชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม ซึ่งปัจจุบันมีระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อผึ่ง (Stabilization Pond) จำนวน ๓ บ่อ แต่ระบบท่อส่งน้ำเสียจากสถานีสูบน้ำไปยังระบบบำบัดน้ำเสียชำรุดเสียหาย ไม่สามารถส่งน้ำเสียไปบำบัดได้ เครื่องสูบน้ำของสถานีสูบน้ำที่ ๑ และ ๒ ชำรุด ท่อรวบรวมน้ำเสียนี้น้อยเกินไป และไม่มีการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสีย เพื่อใช้ในการเดินระบบและบำรุงรักษาระบบ

๓.๒ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ผู้ร้องเรียน (นายฮั่ว ชาญปรีชา) และผู้สื่อข่าวจากรายการช่วยชาวบ้าน สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ได้ร่วมกันออกไปตรวจสอบสภาพคลองเจดีย์บูชาและคลองบางแก้ว (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๘) เพื่อติดตามผลอีกครั้งหนึ่งว่าจังหวัดนครปฐมและหน่วยงานต่างๆ ได้ทำการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียให้ลุล่วงไปหรือไม่ เพียงไร ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า ยังคงมีน้ำเน่าเสียอย่างมาก มีสีดำ กลิ่นเหม็น มีวัชพืชขึ้นปกคลุมเกือบเต็มผิวน้ำ กิจการเลี้ยงสุกรที่อยู่ริมคลองได้ปล่อยน้ำเสียลงคลอง ซึ่งได้ไหลต่อไปยังแม่น้ำนครชัยศรี ระบบบำบัดน้ำเสียจากชุมชนในเขตเทศบาลนครนครปฐมชำรุด และจากการสอบถามชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ได้รับทราบข้อมูลว่า ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาน้ำเน่าเสียมานานแล้ว ไม่สามารถใช้น้ำจากคลองได้อีก น้ำมีกลิ่นเหม็น และมีแมลงวันรบกวน ส่งผลกระทบต่อปัญหาทางสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเด็ก ทั้งนี้ ชาวบ้านได้เคยร้องเรียนไปยังจังหวัดนครปฐมหลายครั้งแล้ว แต่ก็ไม่มีความคืบหน้าใดๆ

๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการร้องเรียน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดให้ รัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการบำรุงรักษาและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง มลพิษ สิ่งปฏิกูล และความสะอาดของน้ำ

๕. นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียน

๕.๑ รัฐบาลมีนโยบายในการป้องกันการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ทั้งการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๕.๒ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕ ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย ร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเน่าเสียอย่างเร่งด่วน

๕.๓ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้น้ำบาดาล ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดแผ่นดินไหว และน้ำใต้ดินเค็มในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และสนับสนุนให้มีการนำน้ำดิบจากธรรมชาติมาใช้ในการผลิตน้ำประปา

๖. การวิเคราะห์และพิจารณา

๖.๑ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้สอบถามและวิเคราะห์แล้วเห็นว่า จังหวัดนครปฐม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐมและกรมโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐมและกรมควบคุมมลพิษ และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐมและกรมปศุสัตว์ ยังมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายระเบียบ และนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ อย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง และขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) และหลักนิติรัฐ (Legal State) จึงทำให้แม่น้ำ ลำคลอง และบึงต่างๆ ในจังหวัดนครปฐมยังคงมีปัญหาน้ำเน่าเสีย สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ทั้งที่มีประชาชนร้องเรียนมาโดยตลอด

๖.๒ ปัญหาน้ำเน่าเสียดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างมากมายต่อจังหวัด นครปฐม ดังต่อไปนี้

๖.๒.๑ ปลาและสัตว์น้ำต่างๆ ในคลอง บึง และบ่อ ได้ตายเป็นจำนวนมาก เพราะน้ำที่เน่าเสีย นั้น มีโช้แต่น้ำสกปรกเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีน้ำจากการที่กิจการเลี้ยงสุกรใช้โซดาไฟ ล้างทำความสะอาดคอกสุกร ซึ่งทำให้ปลาและสัตว์น้ำต่างๆ ตายเพิ่มมากขึ้น และทำให้น้ำเน่าเสียมากขึ้น เพราะไปทำลายจุลินทรีย์ต่างๆ ในน้ำที่มีประโยชน์

๖.๒.๒ การเพาะปลูกและการทำสวนผลไม้ที่มีคุณภาพดีต่างๆ และส่งออกไปต่างประเทศจำนวนมาก จะขาดน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่จะนำไปใช้ในการเกษตร อันจะกระทบต่อรายได้ ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร และนำไปสู่ปัญหาความต้องการสูบน้ำบาดาลมาใช้ทดแทน ซึ่งจะกระทบต่อระดับน้ำใต้ดินที่ได้ลดน้อยลงอยู่แล้ว

๖.๒.๓ นโยบายของรัฐบาลในการหยุดหรือลดการใช้ น้ำบ่อหรือน้ำใต้ดิน เพื่อแก้ไข ปัญหาการทรุดตัวของดินและส่งเสริมให้มีการใช้น้ำประปาแทน จะเป็นไปได้ยาก เพราะเมื่อน้ำจากแหล่งน้ำ ธรรมชาติเน่าเสีย จะทำให้ขาดแหล่งน้ำดิบที่จะนำไปใช้ในการผลิตน้ำประปา

๖.๒.๔ น้ำเน่าเสียจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว เช่น ปลาตายและลดจำนวนลงมาก ในแม่น้ำหน้าวัดไร่ขิง จะทำให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวชมฝูงปลาลดน้อยลง หรือบึงใหญ่ ที่อำเภอนครชัยศรี ซึ่งใกล้กรุงเทพมหานครมาก เช่น บึงบางช้าง บึงกุ่ม เป็นต้น ที่สามารถและสมควรพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการเล่นกีฬาทางน้ำ จะไม่สามารถทำได้ เพราะ น้ำเน่าเสีย

๖.๒.๕ เมื่อน้ำเน่าเสียและมีกลิ่นเหม็น ทำให้มีแมลงวันและยุงมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบ อย่างมากไปถึงปัญหาสุขอนามัยที่จะตามมา ซึ่งจะทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล (Curative) มากเกินสมควร โดยหากเฝ้าระวังดูแลมิให้น้ำเน่าเสียและน้ำสะอาด จะเป็นการช่วยส่งเสริมสุขภาพและ ป้องกันโรค (Promotive and Preventive) อันจะช่วยลดภาระหนักของรัฐในการรักษาพยาบาล

๖.๒.๖ การสร้างความร่วมมือของประชาชน (Citizen Participation) เช่น กลุ่มอนุรักษ์ คลองบางแก้ว หรือพันธมิตรลุ่มทำน้ำจืด เป็นต้น ที่ช่วยดูแลเฝ้าระวังแม่น้ำลำคลอง และรายงานผล (Watchdog) ตามนโยบายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะประสบปัญหา เพราะขาด การสนับสนุนที่เข้มแข็งจากภาครัฐ

๖.๒.๗ ประเทศไทยอาจต้องได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ ภาษี (Non-Tariff Barrier) เช่น ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในอาหาร ปัญหาโรคติดต่อหรือสุขภาพอนามัย เป็นต้น

๗. ข้อเสนอแนะ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงขอเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังข้างต้น ดังต่อไปนี้

๗.๑ สำหรับกิจการเลี้ยงสุกรขนาดเล็ก จังหวัดนครปฐม สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ควรร่วมกันเร่งรัดประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกร ให้มีการใช้สารจุลินทรีย์ EM (Effective Microorganisms) ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยในการย่อยสลายสารอินทรีย์ที่มีอยู่ในน้ำเสียและช่วยลดกลิ่นเหม็นมาผสมกับน้ำในการทำความสะอาดคอกสุกรแทนการใช้โซดาไฟ เพื่อลดการทำลายสภาพแวดล้อม และนำน้ำที่ได้จากการล้างคอกสุกรไปใส่ในบ่อหมักที่เตรียมไว้เพื่อเป็นน้ำปุ๋ยอินทรีย์ในการเพาะปลูกและการปลูกผักปลอดสารพิษ อันจะสอดคล้องกับการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรยั่งยืน ส่วนกิจการเลี้ยงสุกรขนาดกลางและขนาดใหญ่ หน่วยงานข้างต้นควรขอความร่วมมือจากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานในการช่วยเหลือการจัดทำระบบเหมาะสม เพื่อการนำมูลสุกรมาใช้ในการผลิตก๊าซชีวภาพ (Bio-gas) หรือพลังงานไฟฟ้า เพื่อลดค่าใช้จ่ายของกิจการเลี้ยงสุกร นอกเหนือจากการล้างคอกโดยใช้สารจุลินทรีย์ EM ผสมน้ำ และการทำระบบบำบัดน้ำเสีย

๗.๒ จังหวัดนครปฐมและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม ต้องกำชับควบคุมดูแลให้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนมีการปล่อยลงแม่น้ำลำคลองอย่างจริงจังและเข้มงวดยิ่งขึ้น มีการเฝ้าระวังอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และให้ทำการลงโทษอย่างหนักและจริงจัง หากมีการฝ่าฝืน

๗.๓ จังหวัดนครปฐมและเทศบาลนครนครปฐมควรเร่งดำเนินการซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียกลางโดยเร็ว เพื่อให้สามารถใช้งานได้โดยเร็ว โดยระดมงบประมาณค่าใช้จ่ายจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สมทบกับเงินรายได้ของเทศบาลและงบประมาณจากรัฐบาล อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานที่สนับสนุนการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะต้องรับผิดชอบดูแลให้มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และการบำรุงรักษาระบบอย่างจริงจัง นอกเหนือจากเพียงแต่สนับสนุนการก่อสร้าง

๑.๔ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียในจังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาของจังหวัด และได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ว่าฯ ซีอีโอของจังหวัด กับเป็นประธานคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดด้วยการเร่งดำเนินการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหา และจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัดนครปฐมแบบบูรณาการในเชิงพื้นที่ (Area-Function Participation หรือ AFP) เพื่อกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบ รวมทั้งให้มีแผนปฏิบัติการและเป้าหมายที่ชัดเจนและประสานสอดคล้องกัน โดยประสานขอความช่วยเหลือและคำแนะนำจากหน่วยราชการในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแผนที่เหมาะสมสามารถใช้ปฏิบัติได้จริง เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณ และยึดถือหลักประหยัดยังประโยชน์นิยม (Cost-effectiveness)

๑.๕ กรมควบคุมมลพิษควรกำหนดแผนการเฝ้าระวังและสุ่มตรวจสอบ (Spot Check Surveillance) รวมทั้ง ให้มีการตรวจสอบจุดที่ล่อแหลมและมีความสำคัญอย่างสม่ำเสมอ โดยให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐมนำแนวทางที่กำหนดไปปฏิบัติ และรายงานผลการสุ่มตรวจต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมควบคุมมลพิษ เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หากพบว่า ค่าความสกปรก (Biochemical Oxygen Demand หรือ ค่า BOD) เกินค่ามาตรฐาน กรมควบคุมมลพิษจะต้องรายงานไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยเร็ว เพื่อให้มีพิจารณาดำเนินการอย่างเร่งด่วนต่อไป หากจังหวัดหรือหน่วยงานใดละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง เพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) โดยจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย รวมทั้งกำจัดวัชพืชที่กีดขวางการไหลของน้ำ เช่น ผักตบชวา เป็นต้น ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด ก็สมควรได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลและคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากรัฐบาล เป็นรางวัลตอบแทนเพื่อไปใช้พัฒนาจังหวัดและท้องถิ่น และในทางตรงกันข้าม หากไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ก็สมควรลดหรือจำกัดงบประมาณสนับสนุน เพื่อเป็นมาตรการลงโทษ

๑.๖ ภาครัฐสนับสนุนเข้มแข็งยิ่งขึ้นในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการเฝ้าระวังตรวจสอบและรายงานผล (Watchdog) อย่างสม่ำเสมอ โดยกรมควบคุมมลพิษควรสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองต่างๆ หากมีการรายงานโดยกลุ่มอนุรักษ์ว่า มีน้ำเน่าเสีย กรมควบคุมมลพิษควรออกไปตรวจสอบซ้ำ (Double Check) หากพบว่า ยังมีการควบคุมดูแลและบริหารงานที่บกพร่อง (Defective Administration) ก็จะต้องรายงานไปตามแนวทางดังกล่าวไว้ในข้อ ๑.๕

๘. บทสรุป

โดยที่ปัญหาเรื่องน้ำเสียในลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นเรื่องที่ได้ปรากฏในจังหวัดอื่นๆ ด้วย ดังเช่นที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับเรื่องร้องเรียนจากราษฎรตำบลหนองซอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ประกอบกับภัยแล้งมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นทุกปี โดยทุกปีจะมีการของบประมาณเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง และในปีที่มีภัยแล้งที่รุนแรงเช่นปีนี้ ได้มีการของบประมาณเพิ่มเติมเพื่อช่วยเหลือด้านรถขนน้ำและเครื่องสูบน้ำเป็นเงินหลายพันล้านบาท การดูแลและเฝ้าระวังรักษาคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจึงมีความสำคัญยิ่งขึ้น ฉะนั้น รูปแบบ (Model) บูรณาการการแก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่ (Area-Function Participation) การบูรณาการการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ (Multi-ministerial and Multi-departmental Integration) ภายใต้ระบบการวางแผนยุทธศาสตร์ (Integrated Strategic Plan) และแผนกลวิธี (Tactics) ระดับจังหวัดและอำเภออย่างบูรณาการในแนวทางดังกล่าวที่ได้เสนอแนะข้างต้น กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย จึงควรร่วมกันถ่ายทอดกระบวนทัศน์ (Paradigm) และระบบดังกล่าวให้จังหวัดต่างๆ ต่อไปด้วย

ภาคผนวก ๓

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๓/๖๓๕๖

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง รายงานการสอบสวนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เรื่อง การร้องเรียนปัญหาน้ำเน่าเสีย
ในแหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม และข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาแบบ
บูรณาการและยั่งยืน

เรียน เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

อ้างอิง หนังสือสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ด่วนที่สุด ที่ ผร ๑๑/๒๕๕๖
ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย บัญชีผู้เกี่ยวข้อง

ตามที่ได้เสนอรายงานการสอบสวนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เรื่อง
การร้องเรียนปัญหาน้ำเน่าเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม และข้อเสนอแนะแนวทาง
ในการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการและยั่งยืน ไปเพื่อดำเนินการ นั้น

นายกรัฐมนตรีได้รับทราบรายงานการสอบสวนและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหา
ดังกล่าวและสั่งการมอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานกลางรวบรวมความเห็นจากหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานผลการพิจารณาให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบต่อไป

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีทราบแล้วเมื่อวันที่ ๑๑
พฤษภาคม ๒๕๕๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ทั้งนี้ ได้แจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องตามบัญชี ดำเนินการ
ต่อไปแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

๕ - ๖๖

(นายสิงห์ สัมมาชีพ)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานกฎหมาย สำนักนิติธรรม รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการสำนักนิติธรรม ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักนิติธรรม

โทร. ๐ ๒๒๔๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๔-๙

โทรสาร ๐ ๒๒๔๐ ๙๐๕๔ (T275/C/๓)

ภาคผนวก ๔

ที่ มท 0205.3/ 5848

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

18 พฤษภาคม 2547

เรื่อง การแก้ไขปัญหาน้ำเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติ

กราบเรียน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

อ้างถึง หนังสือสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ด่วนที่สุด ที่ ผร 22/2713
ลงวันที่ 22 เมษายน 2547

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา แจ้งให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณา
ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกรณีการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม และข้อเสนอแนะ
การแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญห
ในเชิงบูรณาการอย่างเป็นระบบ และบังเกิดผลเป็นรูปธรรม นั้น

กระทรวงมหาดไทยได้รับทราบเรื่องดังกล่าวด้วยความขอบคุณยิ่ง และได้แจ้งแนวทางการแก้ไข
ปัญหาแบบบูรณาการและยังยืนยันให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดพิจารณากำหนดใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป
ในส่วนการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียของจังหวัดนครปฐม กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งให้จังหวัดนครปฐมรายงาน
ผลการดำเนินการให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบโดยตรงแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

◀

(นายชัยฤกษ์ คีรีขันธ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวง
กองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์
โทร/โทรสาร 0 2221 1133

ภาคผนวก ๕

ภาพบริเวณประตูระบายน้ำธรรมศาลา ซึ่งมีผักตบชวาหนาแน่นมาก

ภาพบริเวณประตูระบายน้ำธรรมศาลา ซึ่งมีผักตบชวาหนาแน่นมาก

ภาพบริเวณประตูระบายน้ำธรรมศาลา ซึ่งมีผักตบชวาหนาแน่นมาก

ต.ธรรมศาลา จ.นครปฐม

ภาพบริเวณประตูระบายน้ำธรรมศาลา ซึ่งน้ำมีสีดำนวลมาก

ภาพน้ำเสียจากฟาร์มสุกร ซึ่งปล่อยลงสู่ลำคลองโดยปราศจากการบำบัด

ภาพน้ำเสียจากฟาร์มสุกร ซึ่งปล่อยลงสู่ลำคลองโดยปราศจากการบำบัด

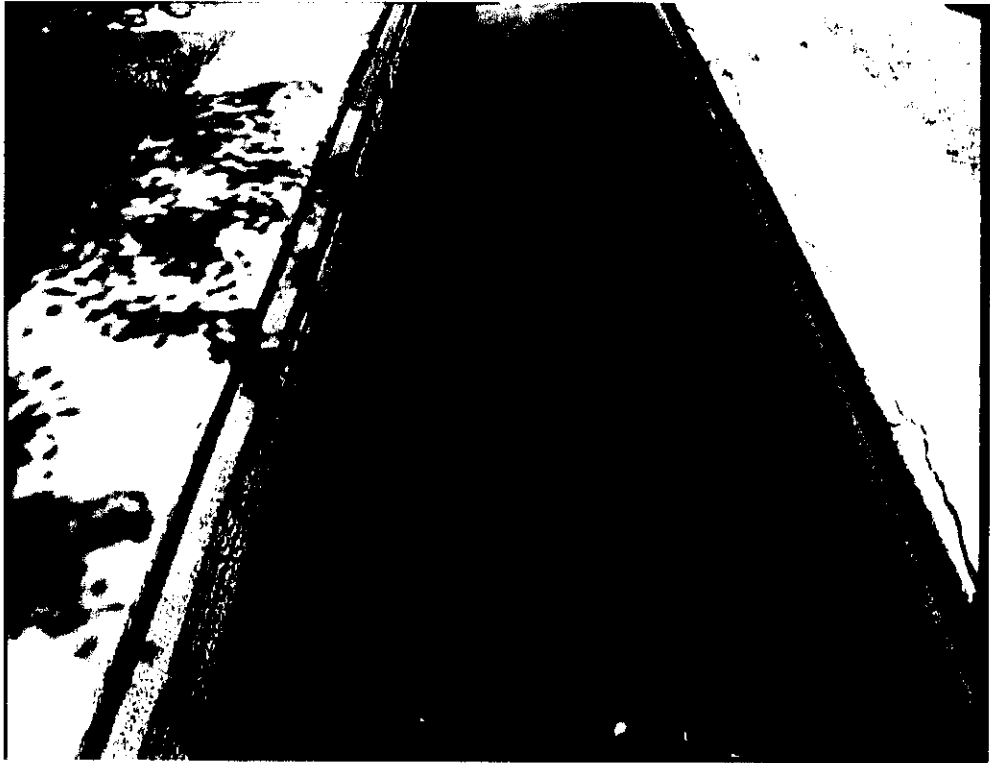
ภาคผนวก ๖

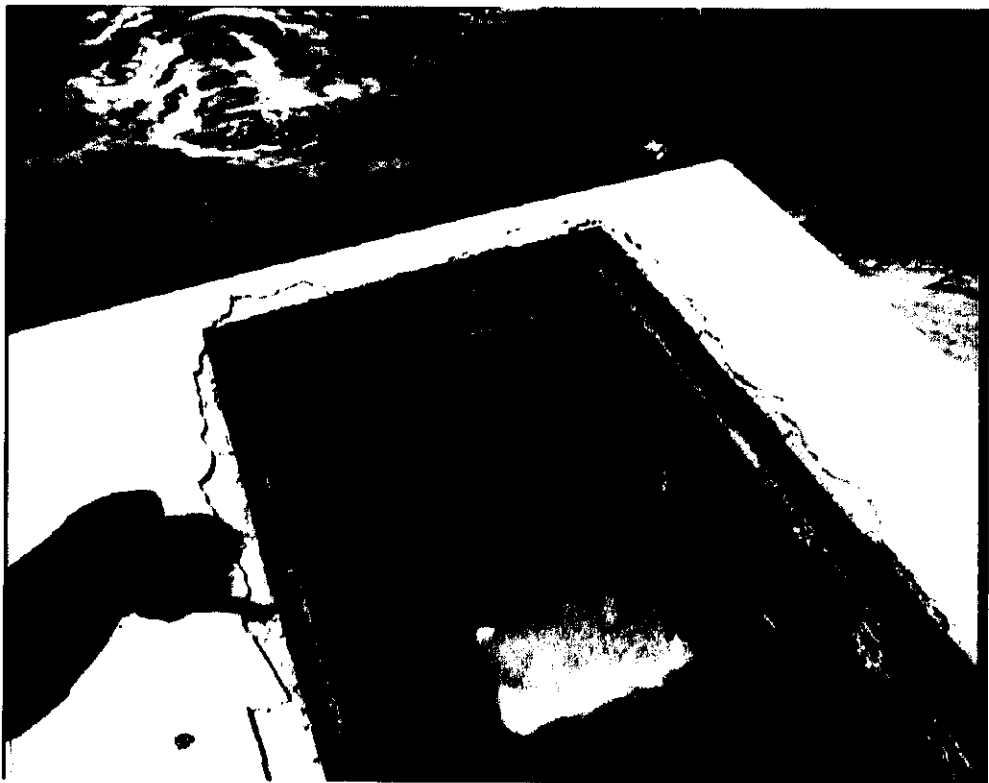
ภาพน้ำในบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม มีสีเขียวเข้มและมีความขุ่นสูง

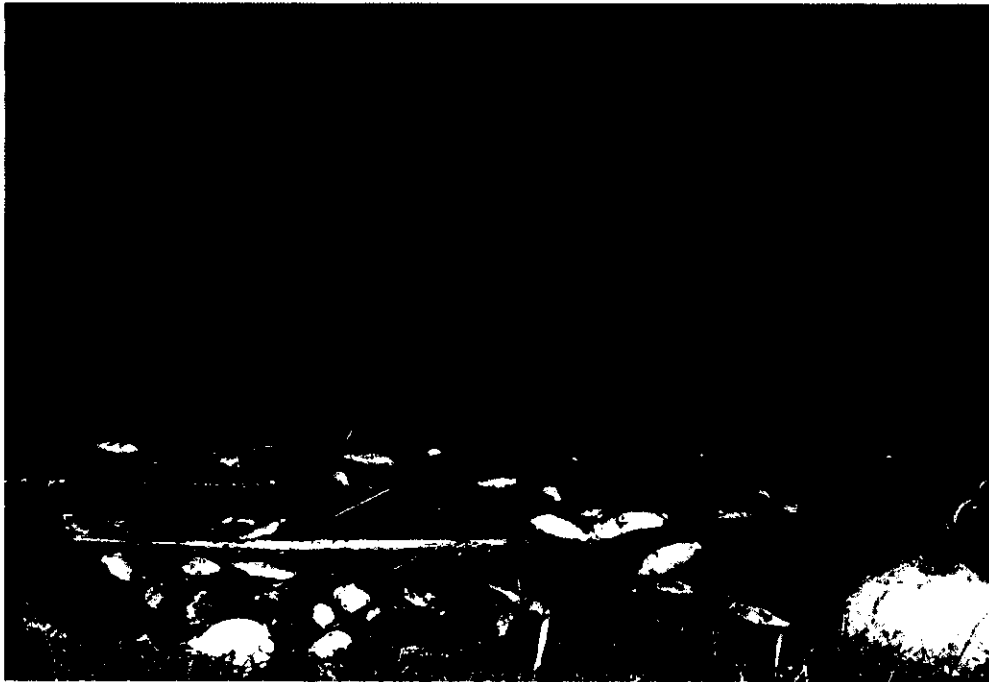
ภาพน้ำในบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม มีสีเขียวเข้มและมีความขุ่นสูง

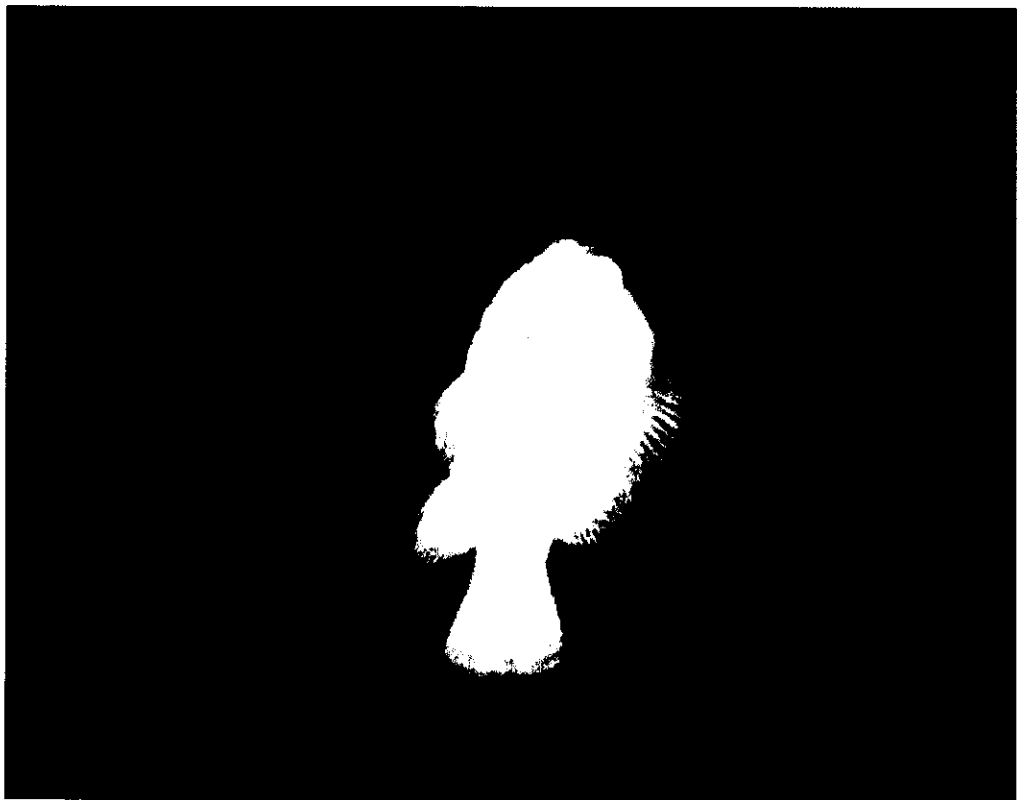
ภาพทางน้ำเข้าบ่อฝังที่ ๑ ของเทศบาลนครนครปฐม

ภาพการปล่อยน้ำจากทางน้ำเข้า ลงสู่บ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

ภาพปลาลอยตายอยู่เป็นจำนวนมากในบ่อน้ำบาดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

ภาพปลาลอยตายอยู่ในบ่อน้ำบาดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

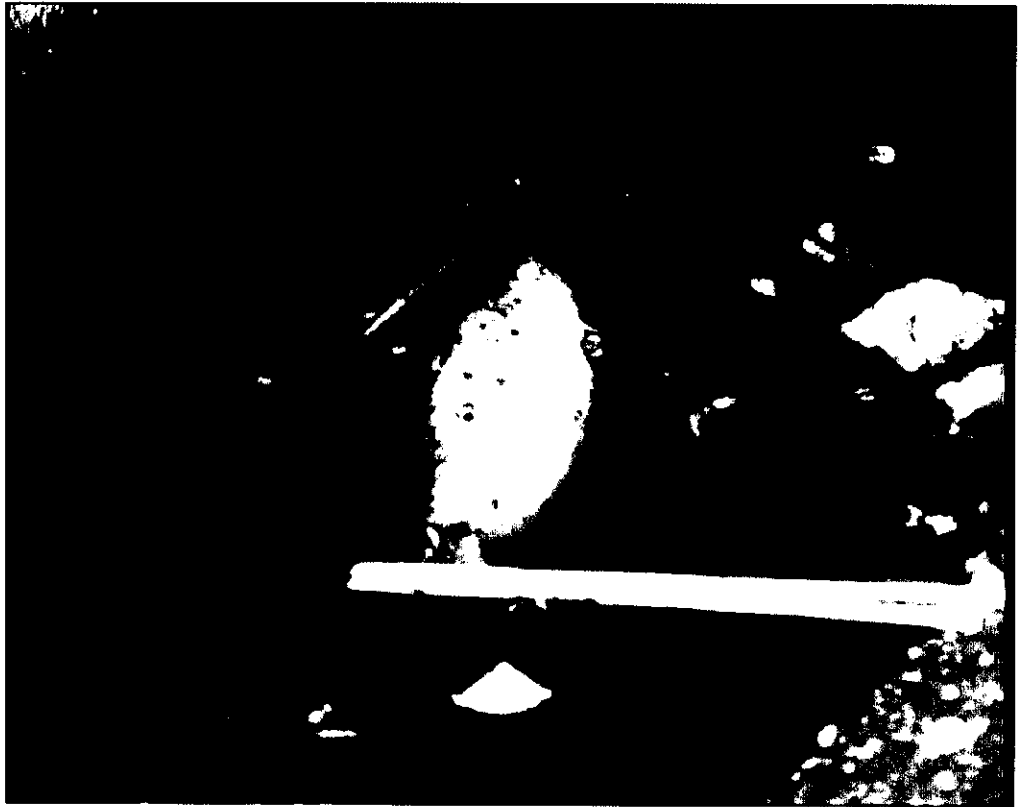
ภาคผนวก ๗

ภาพ นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
และ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันทรแก้ว คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ลงพื้นที่ตรวจสอบบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

ภาพทางน้ำเข้าบ่อฝังที่ ๑ ของเทศบาลนครนครปฐม

ภาพปลาลอยตายในบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

ภาพการประชุมแก้ไขปัญหาน้ำเสียในเขตเทศบาลนครนครปฐม เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๐

ภาคผนวก ๘

รหัสโครงการ 2550/15

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

รายงานการบริการวิชาการด้านการบำบัดน้ำเสีย
ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม
อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม

เสนอ

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
เทศบาลนครนครปฐม

โดย

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7 มิถุนายน 2550

รายงานการบริการวิชาการด้านการบำบัดน้ำเสีย
ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
วันที่ 7 มิถุนายน 2550 เวลา 13.30 น.

รายนามคณะผู้ศึกษา

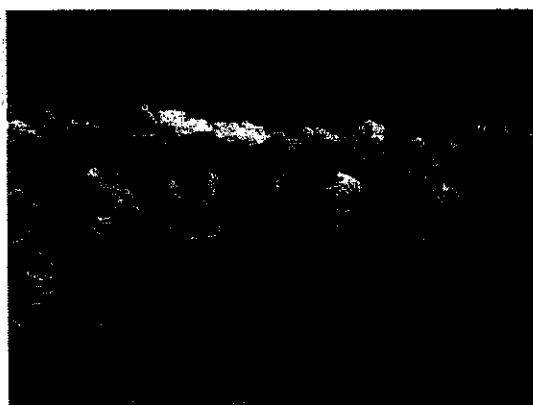
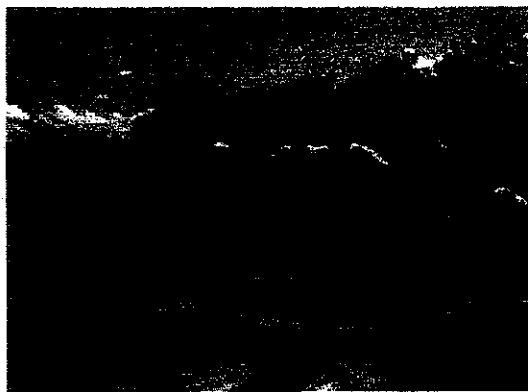
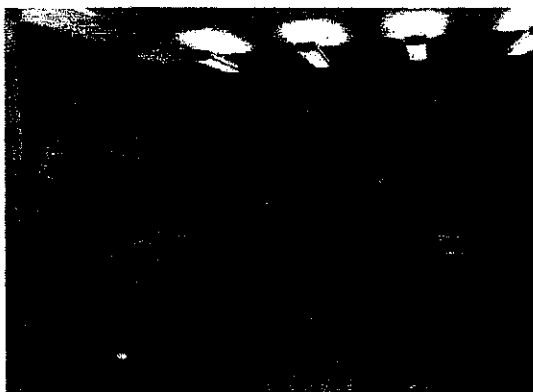
1. ศาสตราจารย์เกษม จันทรแก้ว ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา
ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
แหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรอนงค์ ผิวนิล วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. อาจารย์ทัศนีย์ บุญประกอบ วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. อาจารย์กิตติชัย ดวงมัลย์ วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. อาจารย์อลงกรณ์ อินทรักษา วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะผู้ให้ข้อมูล

1. นายพลทรัพย์ ปิยะนันต์ ผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา
2. นายเสริมฤทธิ์ แก้วพิจิตร นายกเทศมนตรีนครนครปฐม
3. นายสถิตย ทวีสุข รองนายกเทศมนตรีนครนครปฐม
4. นายถาวร จันทรกล้า ปลัดเทศบาลนครนครปฐม
5. นายนิรันดร์ นรากรนิธิกุล เลขาธิการนายกเทศมนตรีนครนครปฐม
6. นางอรุณ ร่มกลาง ผู้อำนวยการสำนักการคลัง เทศบาลนครนครปฐม
7. นางพสธร จิรโสภณ หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลนครนครปฐม
8. นายชกร รอดประเสริฐ วิศวกรโยธา เทศบาลนครนครปฐม
9. นายชวลิต เวชวงค์วาน ผู้อำนวยการสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครนครปฐม
10. นายสุวรรณ นันทสรุต ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5
11. ดร.โอภาส ปัญญา ผู้ร้องเรียน
12. นายอ้วน ชาญปรีชา ผู้ร้องเรียน
13. ม.ล.ปริยทิพย์ เทวกุล เจ้าหน้าที่สอบสวนอาวุโส
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ข้อสังเกต

1. ตามที่มีผู้ยื่นหนังสือร้องเรียนปัญหาน้ำเสียจากเขตเทศบาลนครนครปฐมต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งน้ำเสียดังกล่าวได้ไหลลงสู่คลองต่างๆ ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในลำคลองหลายชนิดตาย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและคณะจึงได้ตรวจดูบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ณ ตำบลถนนขาด อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ปรากฏผลว่ามีปลาตายซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา ในการนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์) จึงขอความอนุเคราะห์โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้บริการวิชาการด้านการบำบัดน้ำเสียของระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ซึ่งทางโครงการฯ ได้มีการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นและหารือร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ในวันที่ 7 มิถุนายน 2550 เวลา 13.30 น.

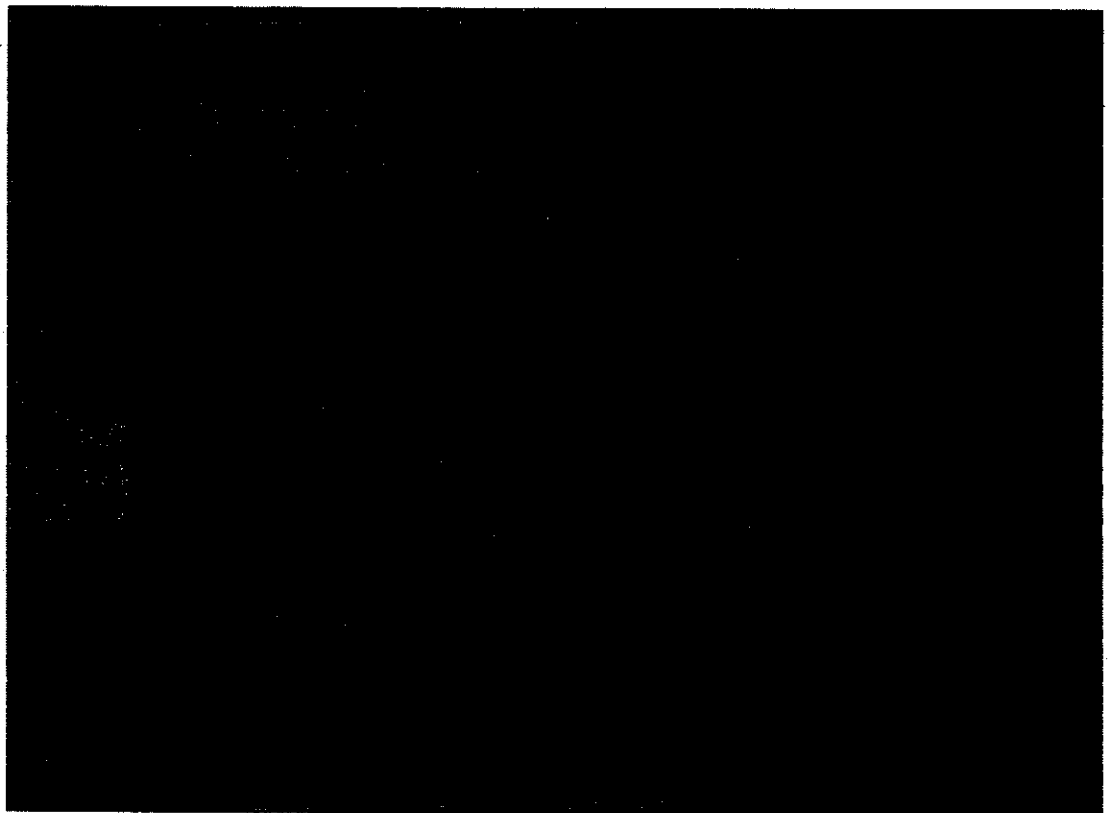
ภาพที่ 1 คณะที่ปรึกษาสำรวจพื้นที่และประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในวันที่ 7 มิถุนายน 2550

2. ผลจากการสำรวจภาคสนาม ณ ป่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม พบว่า ระบบ บำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐมก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2530 พื้นที่ 285 ไร่ มีความสามารถ ในการบำบัด 60,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปัจจุบันมีปริมาณน้ำเสียเข้าระบบ 24,000-25,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ระบบบำบัดน้ำเสียเป็นระบบบ่อบำบัด ประกอบด้วย 3 บ่อ ได้แก่

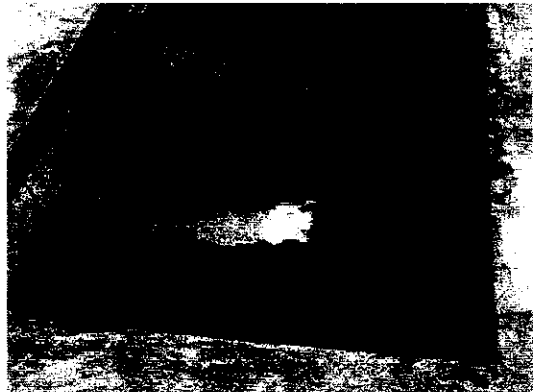
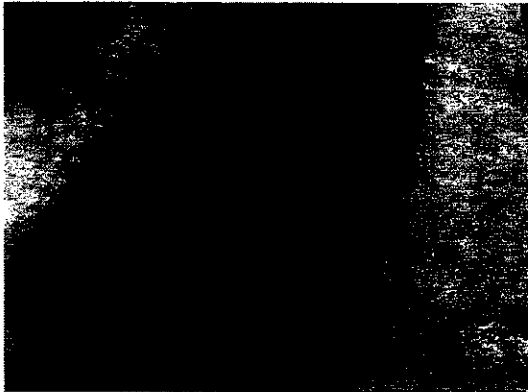
2.1 บ่อบำบัด (facultative pond) เนื้อที่ 110 ไร่ ความลึก 2 เมตร ความจุ 350,658 ลูกบาศก์เมตร

2.2 บ่อเติมอากาศ (aerobic pond) เนื้อที่ 64 ไร่ ความลึก 1.5 เมตร ความจุ 152,589 ลูกบาศก์เมตร

2.3 บ่อปรับสภาพ (maturation pond) เนื้อที่ 64 ไร่ ความลึก 1.5 เมตร ความจุ 157,574 ลูกบาศก์เมตร

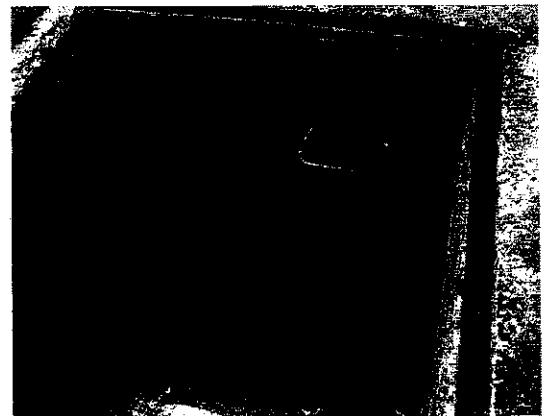
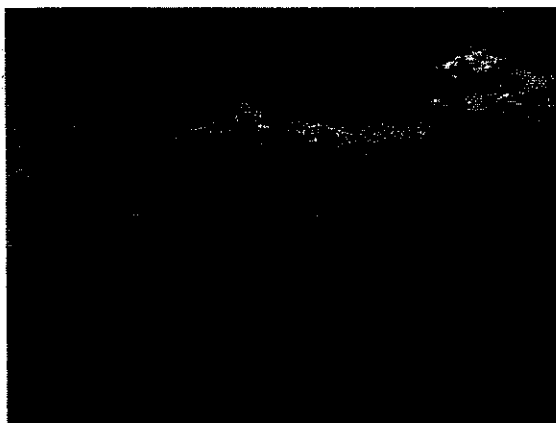
ภาพที่ 2 แผนผังระบบบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

(1) ทางน้ำเข้าบ่อฝึ่งที่ 1

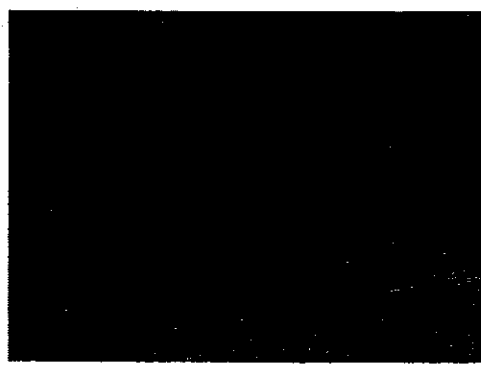

(2) บ่อฝึ่งที่ 1 และ 2

(3) ทางน้ำออก

3. จากการสังเกตคุณภาพน้ำผิวดินทางกายภาพพบว่า น้ำมีความขุ่นสูง และมีสีเขียวเข้ม แสดงให้เห็นว่า น้ำมีแพลงก์ตอนพืชและสาหร่ายจำนวนมาก ซึ่งอธิบายได้ว่าขาดความสมดุลระหว่าง ปลากินพืชและแพลงก์ตอนพืชหรือสาหร่ายในบ่อบำบัดน้ำเสีย ในกรณีระบบบำบัดน้ำเสียด้วยระบบ บ่อฝั่งจำเป็นต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณหรือความหนาแน่นของปลากินพืชและแพลงก์ ตอนหรือสาหร่ายในระบบบ่อบำบัด เพื่อเป็นการควบคุมปริมาณแพลงก์ตอนพืชด้วยระบบ ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

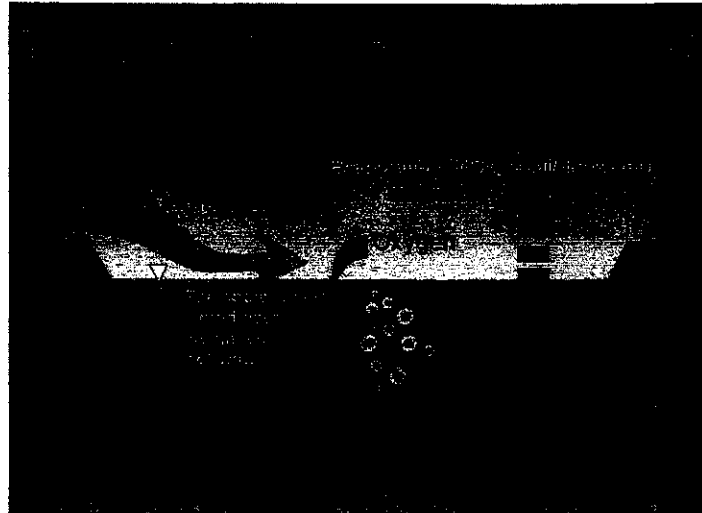

ภาพที่ 4

สภาพทั่วไปของน้ำในบ่อบำบัดน้ำเสีย

4. สำหรับบ่อฝั่งของเทศบาลนครนครปฐมยังมีประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียไม่เต็ม ศักยภาพ เนื่องจากการปล่อยน้ำยังมีปริมาณน้อยจากการออกแบบระบบและน้ำไหลระหว่างบ่อ บำบัดเป็นการปล่อยน้ำโดยตรง ทำให้การเติมอากาศ (ออกซิเจน) ตามธรรมชาติมีค่าต่ำ นอกจากนี้ระยะเก็บกักของน้ำในแต่ละบ่อไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดปัญหาในการบำบัดน้ำเสียในแต่ละบ่อ

5. ปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดปลาตายในบ่อบำบัดน้ำเสียเกิดเนื่องมาจากปรากฏการณ์ Thermo-Siphon อธิบายได้ว่า ธรรมชาติน้ำจะมีการระเหยจากผิวน้ำสู่อากาศ ออกซิเจนจาก อากาศจะสามารถแทรกซึมลงจากอากาศสู่น้ำได้ เมื่อผิวน้ำน้ำอุณหภูมิลดลงจะทำให้ น้ำหนักตัวลง สู่ด้านล่าง ทำให้น้ำไหลเวียนจากผิวน้ำด้านบนลงสู่ด้านล่าง จึงกวนน้ำด้านล่างของบ่อขึ้นสู่ ด้านบน ทำให้ออกซิเจนที่มีปริมาณน้อยมากด้านล่างของบ่อหมุนกลับขึ้นสู่ด้านบน จึงทำให้ออกซิเจนในบ่อมีปริมาณน้อยมาก ปลาซึ่งต้องใช้ ออกซิเจนในน้ำเพื่อการดำรงชีวิตจะเกิดภาวะขาด ออกซิเจน จึงทำให้ปลาตายได้ (ภาพที่ 5)

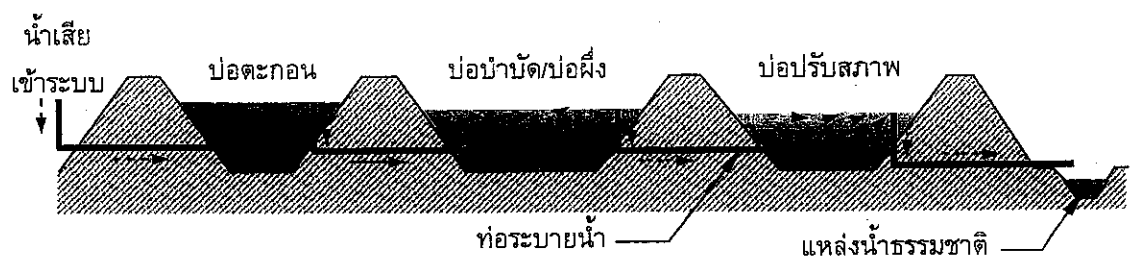
ภาพที่ 5 แนวคิดของ Thermo-Siphon Process

ข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจพื้นที่และรับทราบข้อมูลของเทศบาลนครนครปฐม คณะผู้ศึกษาจึงให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบ่อบำบัดน้ำเสีย เพื่อให้คุณภาพน้ำดีขึ้น โดยมีแนวทางในการจัดการบำบัดน้ำเสีย ดังนี้

1. เนื่องจากระบบบำบัดน้ำเสียเป็นระบบบ่อฝัง ซึ่งไม่มีการขุดลอกตะกอนมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เกิดการทับถมของสารอินทรีย์และตะกอนซากสารอินทรีย์ปริมาณด้านล่างของบ่อ รวมทั้งซากตะกอนของสาหร่ายและแพลงก์ตอนที่ตายทับถมเป็นเวลานานเหล่านั้น จึงทำให้ประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียของบ่อบำบัดยังไม่เต็มศักยภาพของระบบ จึงควรมีการขุดลอกตะกอนทุก 3-5 ปี

2. ปรับแก้การนำน้ำเข้าบ่อบำบัดบ่อที่ 1 โดยการปรับเป็นคลองลำเลียงน้ำและปรับระดับความเร็วน้ำให้ไหลออกผ่านชั้นบันไดที่สร้างขึ้นใหม่เป็นลักษณะมวลน้ำ (mass flow) และปรับระดับน้ำไหลเข้าบ่อให้มีระดับความลึกที่ $\frac{1}{3}$ ของความสูงของน้ำในบ่อ และเปลี่ยนระบบน้ำไหลแต่ละบ่อให้เป็นระบบไหลล้น (over flow) (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 แนวคิดการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม

3. การปล่อยปลากินพืชลงในบ่อฝึ่งในอัตราส่วน 3 ตัวต่อ 1 ตารางเมตรของพื้นที่ผิวน้ำ เช่น ปลานิล ปลาดุกเพียนขาว ปลายี่สกเทศ ฯลฯ แล้วดำเนินการจับปลาออกเมื่ออายุครบ 8-10 เดือน เพื่อควบคุมและรักษาสมดุลของแพลงก์ตอนพืชหรือสาหร่ายในบ่อบำบัดน้ำเสียตามธรรมชาติ

4. ในกรณีที่สามารรถสร้างลำรางรวบรวมน้ำเสียควรเป็นรางเปิด (open canal) เพื่อช่วยในการบำบัดน้ำเสียตามธรรมชาติ ด้วยกระบวนการย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ใช้อากาศ (aerobic bacteria) ซึ่งจะช่วยลดปัญหากลิ่นในการบำบัดน้ำเสียได้

ภาคผนวก ๙

ภาพการประชุมเชิงปฏิบัติการ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๐
ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ภาพการประชุมเชิงปฏิบัติการ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๐
ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

รายงานการประชุม เชิงปฏิบัติการ
ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๓๐ น.

ณ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา อาคารเอ็กซิม ชั้น ๒๐ กรุงเทพมหานคร

รายนามผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์
๒. ศาสตราจารย์เกษม จันทรแก้ว

๔. อาจารย์ทัศนีย์ บุญประกอบ
๕. อาจารย์กิตติชัย ดวงมัลย์
๖. อาจารย์อลงกรณ์ อินทรรักษา
๗. นายถาวร จันทรกล้า
๘. นายชลสิทธิ์ เวชวงค์วาน

๙. นายวีรยุทธ ทองวัชรานนท์
๑๐. นายสุวรรณ นันทศรุต
๑๑. ดร.โอภาส ปัญญา
๑๒. นายอ้วน ชานุปรีชา
๑๓. นายสังข์ ชานุปรีชา
๑๔. น.ส.ชาลิณี ถนังงาน
๑๕. นายวุฒิชัย มงคลธง
๑๖. นายชำนาญ ไชยศรี
๑๗. น.ส.ปิยาพรรณ ยังเทียน
๑๘. นายสุพงศ์ นาคสุทิน
๑๙. นายพิสิฐ สุวรรณภักดี

ผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานที่ประชุม
ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมประจำสำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา
ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
แหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปลัดเทศบาลนครนครปฐม
ผู้อำนวยการสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
เทศบาลนครนครปฐม
วิศวกรโยธา ๔ เทศบาลนครนครปฐม
ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๕
ผู้ร้องเรียน
ผู้ร้องเรียน
ผู้ร้องเรียน
นิติกรอาวุโส
ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์แนวหน้า
ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์
ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ช่อง ๑๑
ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ช่อง ๑๑

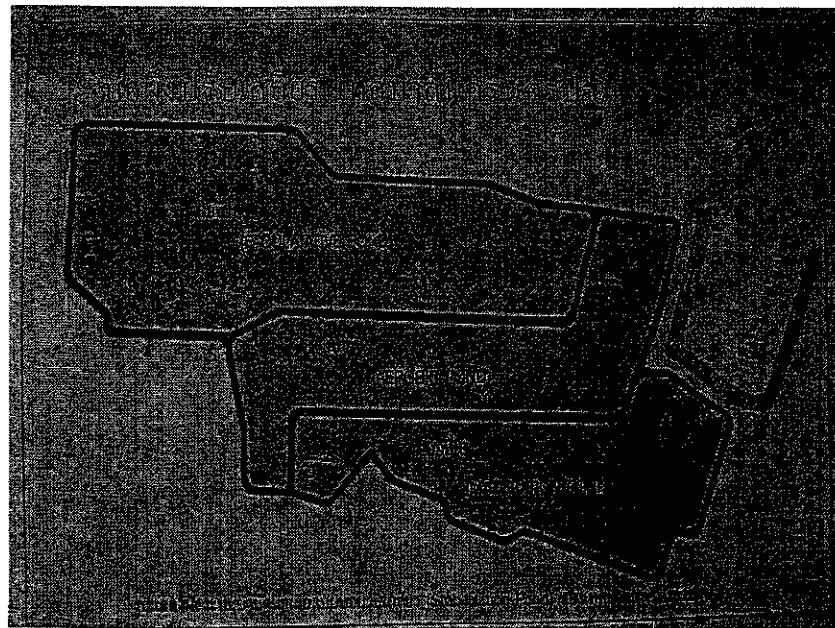
๒๐. น.ส.อโนชา อุสุวรรณ	ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ช่อง ๑๑
๒๑. นายธนภ บังผล	ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
๒๒. น.ส.สมฤดี คงเกิด	ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
๒๓. น.ส.กัญญารัตน์ พนามงคล	UBC ๗
๒๔. น.ส.วาสนา ปิยวรรณท์	ผู้สื่อข่าว TITV
๒๕. นายบัญชา ตันไถง	ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม
๒๖. น.ส.จิรภาส จิตรทุม	
๒๗. นายทองอยู่ กลิ่นประทุม	
๒๘. นายสุชสวัสดิ์ สุธรรมวิทย์	
๒๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรอนงค์ ผิวนิล	วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขาธิการที่ประชุม

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๔๕ น.

วาระที่ ๑ ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

๑.๑ ตามที่มีผู้ยื่นหนังสือร้องเรียนปัญหาน้ำเสียจากเขตเทศบาลนครนครปฐมต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งน้ำเสียดังกล่าวได้ไหลลงสู่คลองต่างๆ ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในลำคลองหลายชนิดตาย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและคณะจึงได้ตรวจดูบ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ณ ตำบลถนนขาด อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ปรากฏผลว่ามีปลาตายซึ่งความอนุเคราะห์โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้บริการวิชาการด้านการบำบัดน้ำเสียของระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐม ซึ่งทางโครงการฯ ได้มีการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นและหารือร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ในวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๐ เวลา ๑๓.๓๐ น. โดยพบว่า ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐมมีประสิทธิภาพการบำบัดยังไม่เต็มศักยภาพ ดังนั้นจึงกำหนดจะมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปผลและข้อเสนอแนะร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน อาคารเอ็กซิม ชั้น ๒๐ ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร

๑.๒ บ่อบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐมเป็นระบบบ่อผึ่ง พบว่า ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครนครปฐมก่อสร้างแล้วเสร็จในปี ๒๕๓๐ พื้นที่ ๒๘๔ ไร่ มีความสามารถในการบำบัด ๖๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปัจจุบันมีปริมาณน้ำเสียเข้าระบบ ๒๔,๐๐๐-๒๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน สำหรับบ่อผึ่งของเทศบาลนครนครปฐมยังมีประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากการปล่อยน้ำยังมีปริมาณน้อยจากการออกแบบระบบและน้ำไหลระหว่างบ่อบำบัดเป็นการปล่อยน้ำโดยตรง ทำให้การเติมอากาศ (ออกซิเจน) ตามธรรมชาติมีค่านำนอกจากนี้ระยะเก็บกักของน้ำในแต่ละบ่อไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดปัญหาในการบำบัดน้ำเสียในแต่ละบ่อ

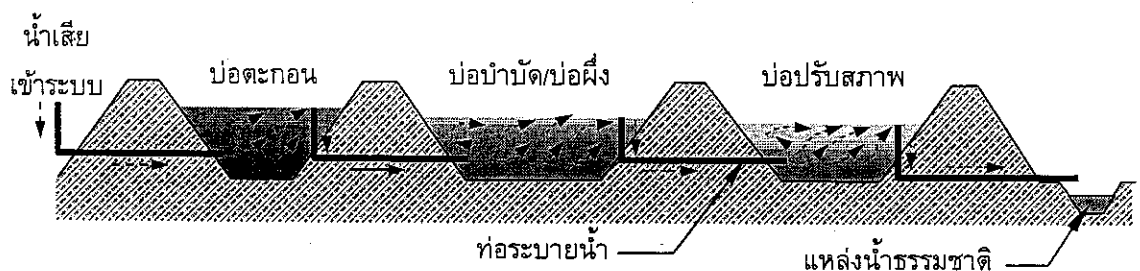

ภาพที่ ๑ ผังระบบป้องกันน้ำท่วมของเทศบาลนครนครปฐม

๑.๓ คณะผู้ศึกษาจึงให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงป้องกันน้ำท่วม เพื่อให้คุณภาพน้ำดีขึ้น โดยมีแนวทางในการจัดการป้องกันน้ำท่วม ดังนี้

๑) เนื่องจากระบบป้องกันน้ำท่วมเป็นระบบป้องกัน ซึ่งไม่มีการขุดลอกตะกอนมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เกิดการทับถมของสารอินทรีย์และตะกอนซากสารอินทรีย์ปริมาณด้านล่างของบ่อ รวมทั้งซากตะกอนของสาหร่ายและแพลงก์ตอนที่ตายทับถมเป็นเวลานานเหล่านั้น จึงทำให้ประสิทธิภาพในการป้องกันน้ำท่วมของบ่อป้องกันยังไม่เต็มศักยภาพของระบบ จึงควรมีการขุดลอกตะกอนทุก ๓-๕ ปี

๒) ปรับแก้การนำน้ำเข้าบ่อป้องกันที่ ๑ โดยการปรับเป็นคลองลำเลียงน้ำและปรับระดับความเร็วน้ำให้ไหลออกผ่านชั้นบันไดที่สร้างขึ้นใหม่เป็นลักษณะมวลน้ำ (mass flow) และปรับระดับน้ำไหลเข้าบ่อให้มีระดับความลึกที่ $\frac{1}{3}$ ของความสูงของน้ำในบ่อ และเปลี่ยนระบบน้ำไหลแต่ละบ่อให้เป็นระบบไหลล้น (over flow) (ภาพที่ ๒)

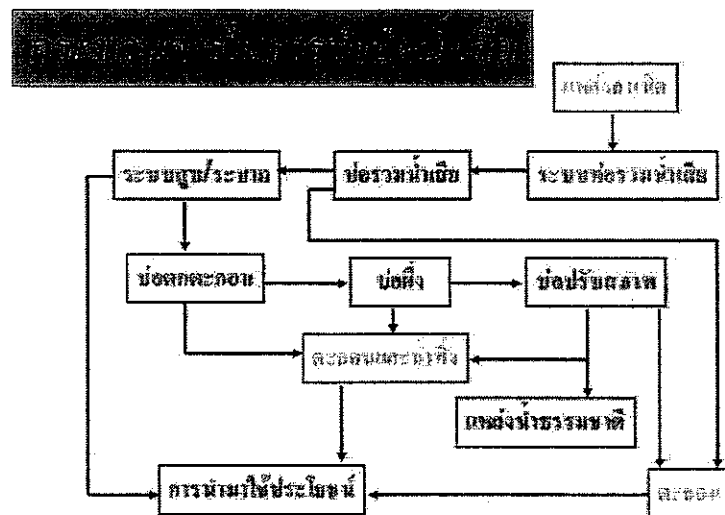
ภาพที่ ๒ แนวคิดการป้องกันน้ำท่วมของเทศบาลนครนครปฐม

๓) ควรปล่อยปลากินพืชลงในบ่อฝังในอัตราส่วน ๓ ตัวต่อ ๑ ตารางเมตร ของพื้นที่ผิวน้ำ เช่น ปลานิล ปลาตะเพียนขาว ปลายี่สกเทศ ฯลฯ แล้วดำเนินการจับปลาออกเมื่อ อายุครบ ๘-๑๐ เดือน เพื่อควบคุมและรักษาสสมดุลของแพลงก์ตอนพืชหรือสาหร่ายในบ่อบำบัด น้ำเสียตามธรรมชาติ

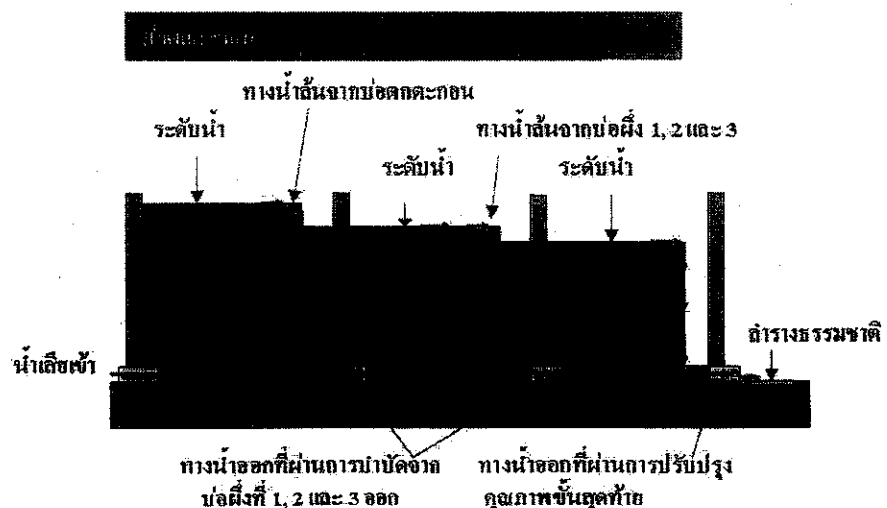
๔) ในกรณีที่สามารสร้างลำรางรวบรวมน้ำเสียควรเป็นรางเปิด (open canal) เพื่อช่วยในการบำบัดน้ำเสียตามธรรมชาติ ด้วยกระบวนการย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ใช้อากาศ (aerobic bacteria) ซึ่งจะช่วยลดปัญหากลิ่นในการบำบัดน้ำเสียได้

วาระที่ ๒ เรื่องเพื่อพิจารณา

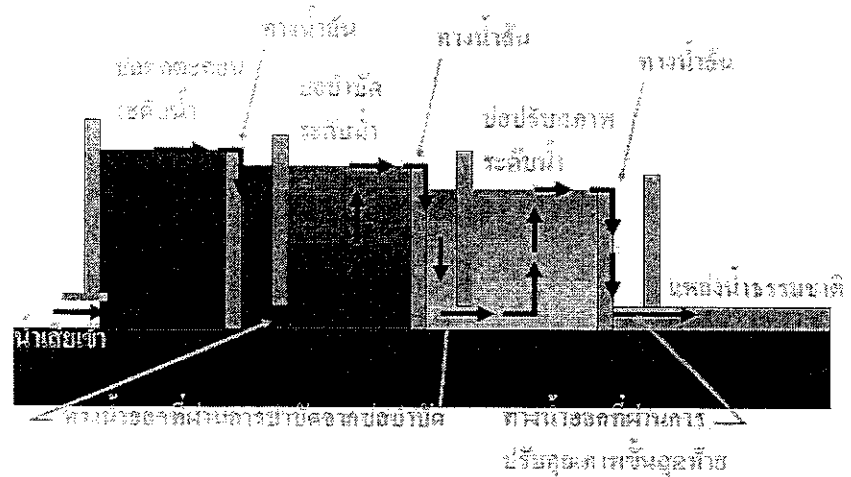
๒.๑ ประธานที่ประชุมให้คณะที่ปรึกษาจากโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนา สิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย- เกษตรศาสตร์นำเสนอแนวคิดการออกแบบเพื่อปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนคร- นครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ดังรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

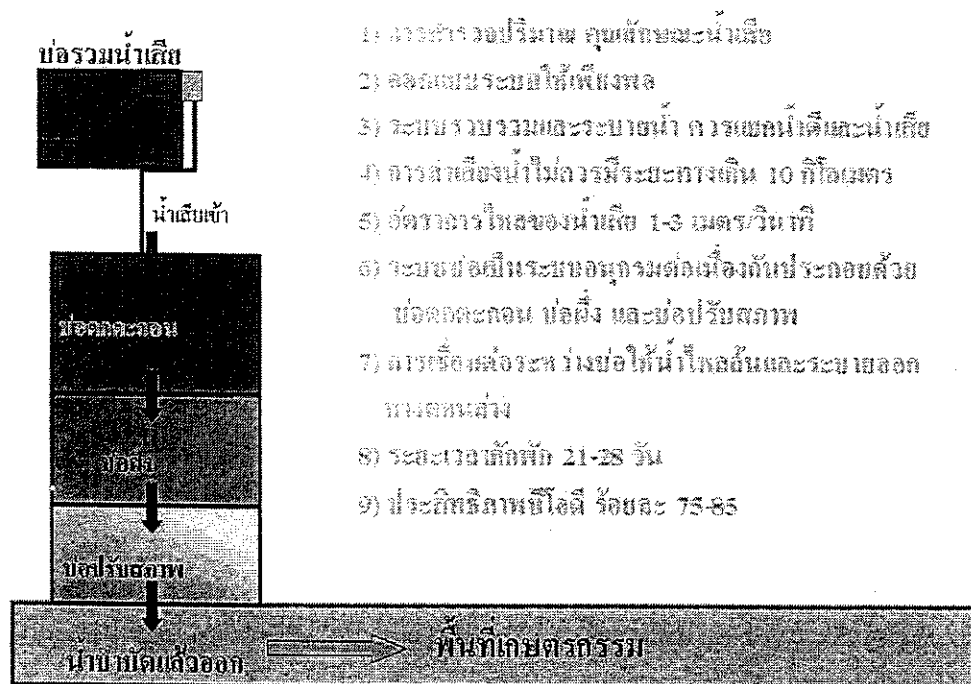
ลักษณะการระบายน้ำเสียในระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย

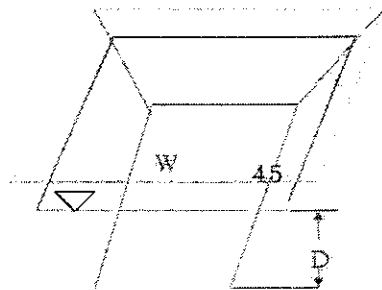
ทฤษฎีการนำออกซิเจนจากฟิอันในบ่อน้ำบาดแรก
น้ำสู่บ่อต่อไปโดยการไหลของน้ำของระบบบ่อน้ำบาด

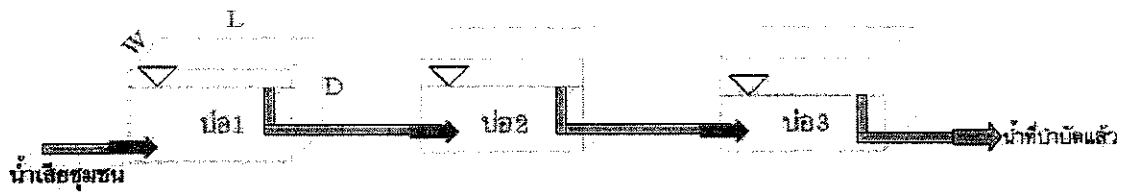
เทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสียด้วยระบบบ่อน้ำบาดน้ำเสีย

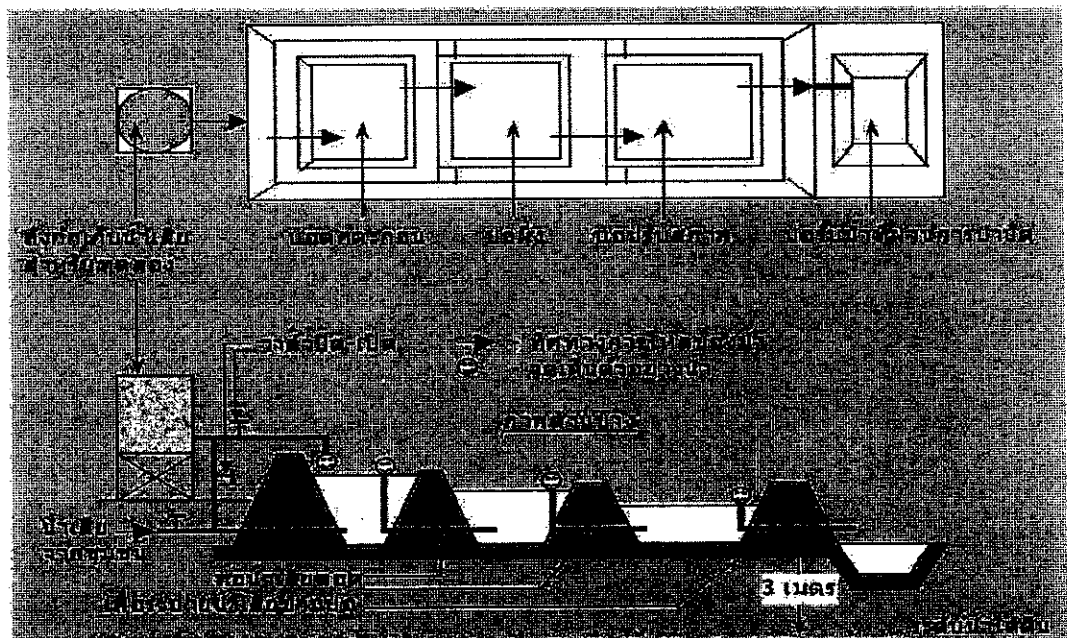
- 1) การดำเนินการวัดปริมาณ คุณลักษณะน้ำเสีย
- 2) ออกแบบระบบให้เพียงพอ
- 3) ระบบรวบรวมและระบายน้ำ การแยกน้ำเสียและน้ำเสีย
- 4) การบำบัดน้ำเสียไม่ควรมีระยะทางเกิน 10 กิโลเมตร
- 5) อัตราการไหลของน้ำเสีย 1-3 เมตร/วินาที
- 6) ระบบบ่อดักน้ำในระบบของน้ำเสียต้องป้องกันประตอมด้วย บ่อดูดตะกอน บ่อกรอง และบ่อปรับสภาพ
- 7) การเชื่อมท่อระหว่างบ่อให้น้ำไหลลงและระบบไหลลง ทนต่อน้ำ
- 8) ระยะเวลากักเก็บ 21-28 วัน
- 9) ประสิทธิภาพซีโอไลต์ ร้อยละ 75-85

L = length of pipe (m)
D = diameter (m)
W = width (m)

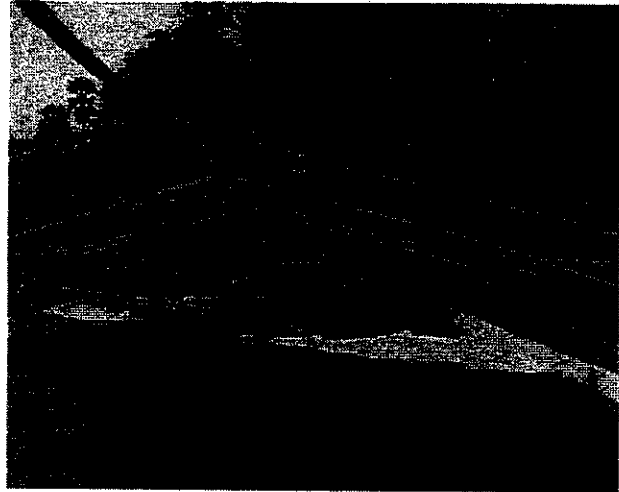

จำนวนบ่อบำบัดน้ำเสียและระยะเวลาเก็บกักที่เหมาะสม

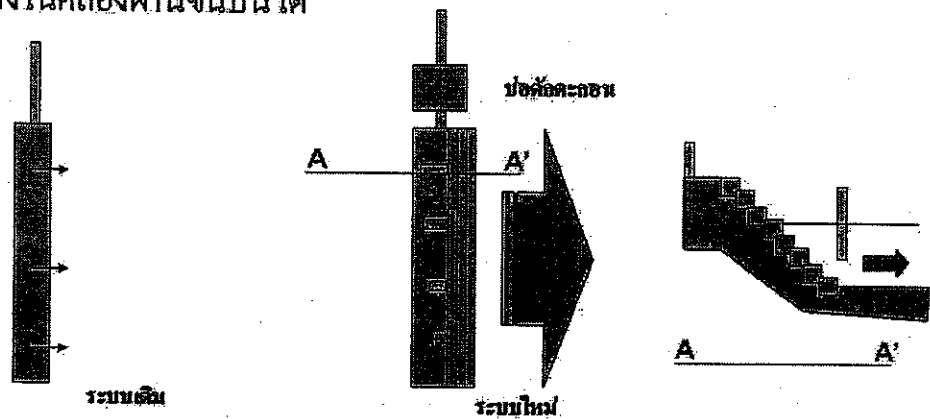

การดูแลตะกอนออกจากบ่อรวมน้ำเสีย

จุดปรับปรุงที่ 1

- บริเวณทางน้ำเข้าสู่ระบบ เดิมเป็นคลองและมีท่อจำนวน 3 ท่อ พบตะกอนในคลองมากเนื่องจากระบบขาดบ่อดักตะกอน
- สามารถปรับเป็นแบบขั้นบันไดได้ โดยจัดทำบ่อดักตะกอนก่อนปล่อยน้ำลงในคลองผ่านขั้นบันได

จุดปรับปรุงที่ 2

- บริเวณท่อทางเชื่อมแต่ละบ่อเดิมเป็นท่อดูถึงกันระดับกลางน้ำ
- ให้ปรับเป็นทางระบายน้ำล้นจากด้านบนลงสู่ด้านล่างที่ระดับ $1/3$ ของความลึกน้ำในบ่อ

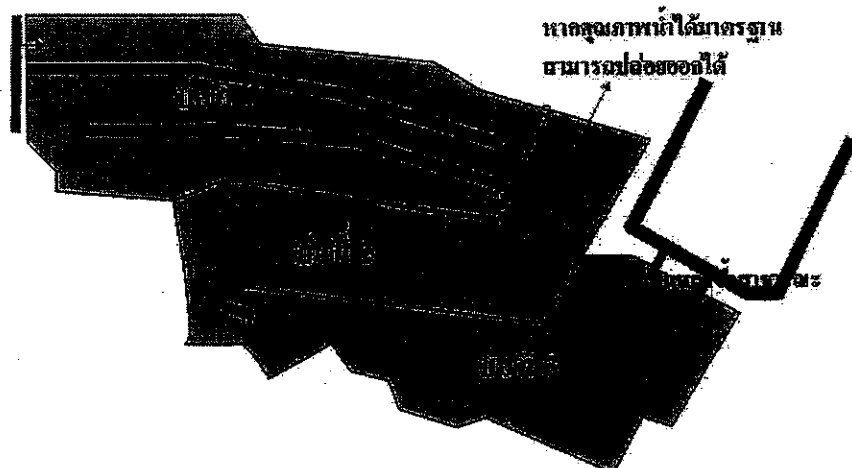
ระบบเดิม

ระบบใหม่

การปรับปรุงระยะทางเดินของน้ำ

- สภาพเดิมบ่อมีความกว้างมาก ปริมาณการระเหยของน้ำสูง ทำให้การไหลของน้ำไม่ต่อเนื่อง
- หากกั้นบ่อที่ 1 ลักษณะคล้ายคลองเวียน ช่วยให้การเดินทางของน้ำได้ดีขึ้น

๒.๒ ที่ประชุมได้รับทราบแนวคิดของการออกแบบเพื่อปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครนครปฐมแล้ว มีข้อคิดเห็นในการดำเนินการดังกล่าวดังนี้

๑) ในการดำเนินการควรมีสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นจังหวัดนครปฐมร่วมดำเนินการในการออกแบบ การวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการบำบัดน้ำเสียของชุมชน และควรดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสีย และนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำควบคู่กันด้วย ทั้งนี้

๒) สำหรับการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียนั้นควรปรับให้น้ำเข้าบ่อที่ ๒ เพื่อลดจุดอับของน้ำ และให้มี head ของน้ำสูงประมาณ ๕๐ เซนติเมตร

๓) ควรดำเนินการเลี้ยงปลาในบ่อ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาตะเพียนขาว ปลาช่อนในบ่อบำบัด เพื่อควบคุมปริมาณและความหนาแน่นของแพลงก์ตอนพืช นอกจากนี้ควรวางมาตรการและวิธีการในการจับปลาออกจากบ่อบำบัดให้ชัดเจน

๔) ไม่ควรปลูกต้นไม้รอบบ่อบำบัด และสิ่งก่อสร้างโดยรอบบ่อบำบัดไม่ควรมีร่มเงาในพื้นที่บ่อบำบัด เนื่องจากร่มเงาของต้นไม้และสิ่งก่อสร้างจะมีผลต่อการสังเคราะห์แสงของแพลงก์ตอนพืชอันเป็นปัจจัยสำคัญของการบำบัดน้ำเสียโดยวิธีธรรมชาติ

๕) ปัจจุบันเทศบาลนครนครปฐมไม่มีระบบรวบรวมน้ำเสีย จึงควรดำเนินการก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสียก่อนสูบน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัด ซึ่งขณะนี้สำนักงานตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้เสนอของบประมาณจากคณะรัฐมนตรี (เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ) ปี ๒๕๕๑ เพื่อปรับปรุงระบบรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียจำนวน ๑๕๓ ล้านบาท โดยดำเนินการภายในระยะเวลา ๓ ปี สำหรับพื้นที่ก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสียต้องพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาจากกลิ่นและแมลงรบกวนในกรณีที่ไม่มีการสูบน้ำทุกวันและมีการเก็บกักน้ำเสียในระบบรวบรวมน้ำเสียนั้น นอกจากนี้การดำเนินงานจึงควรให้ที่ปรึกษา สถาบันการศึกษา ร่วมงานกับผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นงาน

๖) เนื่องจากปัญหาคุณภาพน้ำในคลองเจดีย์บูชามีส่วนสัมพันธ์กับกิจกรรมของชุมชนตลอดแนวลำน้ำและกิจกรรมของผู้ประกอบการ ทำให้คลองเจดีย์บูชาที่มีคุณภาพน้ำด้อยลงกว่าสภาพธรรมชาติ ประกอบกับในปี ๒๕๕๐ คลองเจดีย์บูชามีอายุครบ ๑๐๐ ปี จึงควรวางแผนการดำเนินงานทั้งระบบ

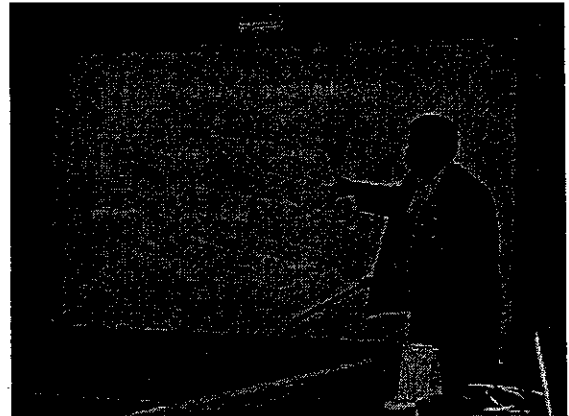
๗) ชุมชนที่อยู่ริมน้ำควรมีการใช้ถังบำบัดแบบ septic tank เพื่อบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยน้ำลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งอาจดำเนินการในรูปแบบของการบำบัดรวมของชุมชนย่อยๆ ได้

๘) การเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดนครปฐมควรจัดเป็นนิคมการเลี้ยงสุกร และควรใช้ระบบบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มสุกรในรูปแบบบ่อไร้อากาศ (anaerobic) ทั้งนี้ควรดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกับการใช้พลังงานทางเลือกจากชีวมวล (มูลสุกร)

๙) ในพื้นที่เกษตรกรรมอาจมีพื้นที่หนองน้ำเพื่อบำบัดน้ำเสียขั้นต้นก่อนปล่อยน้ำออกจากพื้นที่เกษตรกรรมเหล่านั้น

๑๐) การดำเนินงานใดๆ ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำในคลองธรรมชาติจังหวัดนครปฐมต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและวางแผนเชิงบูรณาการระบบลุ่มน้ำ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของการดำเนินงานในครั้งนี้ ทั้งนี้ควรเชิญท่านผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง ๔ จังหวัดร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหารือแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และบรรจุไว้ในวาระแห่งชาติ

ปิดประชุม เวลา ๑๑.๓๐ น.

การประชุมเชิงปฏิบัติการระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครปฐม
ณ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา อาคารเอ็กซิม ชั้น ๒๐ กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๔๕ น.